

Onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi

Anne Nuutinen

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi

Anne Nuutinen
Liiketalous
Oikeudellinen osaaminen
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2020

Anne Nuutinen

Onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi

Vuosi 2020 Sivumäärä 66

Vuosien aikana ihmisten käyttäytyminen onnettomuuspaikoilla on muuttunut. Aiempina vuosina jokainen saattoi pitää itsestäänselvyytenä, että onnettomuuspaikalle saapuva henkilö pyrki ensisijaisesti auttamaan onnettomuuden uhreja oman toimintakykynsä mukaan. Tämä on kuitenkin viime vuosien aikana muuttunut. Nykyään yhä useammin onnettomuuspaikalle saapuvat sivulliset auttamisen sijaan kaivavat älypuhelimensa esiin ja alkavat valokuvaamaan onnettomuuspaikkaa sekä onnettomuuden uhreja.

Useat eri pelastusviranomaiset ovat viime vuosina tuoneet esille oman huolenaiheensa koskien onnettomuuspaikoilla tapahtuvaa valokuvaamista. Onnettomuuspaikalla valokuvaaminen ei ole tällä hetkellä Suomessa rangaistava teko. Teosta voidaan kuitenkin rangaista henkilöitä, jotka jakavat esimerkiksi sosiaaliseen mediaan valokuvia onnettomuuspaikalta ja samalla loukkaavat onnettomuuden uhrin yksityisyyden suojaa. Ulkomailla, muun muassa Saksassa ja Ruotsissa onnettomuuspaikan valokuvaaminen on kriminalisoitu viime vuosien aikana. Suomessa onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoinnin puolesta on tehty vuonna 2019 kansalaisaloite sekä lakiesitys. Vuonna 2019 tehty kansalaisaloite ei kerännyt määrääjassa tarpeeksi kannatusilmoituksia, jotta se olisi edennyt eduskuntaan asti. Sen sijaan asiasta tehty lakialoite on tällä hetkellä käsittelyssä eduskunnassa.

Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa tulisiko onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen kriminalisoida Suomessa. Lisäksi opinnäytetyössä pyritään selvittämään, miten onnettomuuspaikan valokuvaaminen on ulkomailla kriminalisoitu sekä millaisia mahdollisuuksia Suomessa kriminalisoimiselle olisi. Opinnäytetyöaihetta on lähestytty oikeusdogmaattisen tutkimuksen kautta. Oikeusdogmaattisen tutkimuksen lisäksi opinnäytetyössä on käytetty apuna kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin Internetissä tapahtuneen haastattelun avulla.

Anne Nuutinen

Criminalization of accident scene photography

Year	2020	Pages	66
------	------	-------	----

Over the years, people's behaviour at the scene of an accident has changed. In previous years, everyone could take it for granted that a person arriving at the scene of an accident primarily helps the victims according to their own ability. However, this has changed in recent years. Today more and more by-standers arriving at the scene of an accident, instead of helping, dig out their smartphones and start photographing the scene of the accident as well as the victims.

Lately several different rescue authorities have raised their own concerns regarding photography at accident sites. Photographing at the scene of an accident is not currently a punishable action in Finland. Individuals who share photos of the scene of an accident, (for example in social media), violate the privacy of the accident victim and may be punished for the act. Abroad, (including Germany and Sweden), accident scene photography in recent years, has been criminalized. In Finland, a citizens' initiative and a bill were passed in 2019 to criminalize accident photography. However, this initiative did not collect enough supporting statements within the specified deadline to proceed to Parliament. At the moment a bill regarding this issue has been introduced in Parliament.

The aim of the thesis is to clarify whether photography at accident sites should be criminalized in Finland. This thesis presents how photography of an accident scene has been criminalized abroad and what opportunities there would be for criminalization in Finland. The topic of the thesis has been approached through forensic dogmatic research. In addition to forensic research, qualitative research methods have been applied. The functional part of the thesis was carried out with the help of an online interview.

Keywords: The scene of accident, photography, criminalization, criminal law

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	8
2.1	Aiheen valinta ja rajaus	8
2.2	Tutkimuskysymykset	9
2.3	Oikeudellinen tutkimus.....	9
2.4	Tutkimusmenetelmät	11
2.5	Aikaisemmat tutkimukset aiheesta	12
3	Suomen perustuslaki	13
3.1	Sananvapaus Suomen lainsäädännössä	15
3.2	Yksityiselämän suoja.....	16
3.3	Perusoikeuksien rajoittaminen	19
4	Rikoslaki	21
4.1	Salakatselu	22
4.2	Kuvaamisen yhteydessä tapahtuva salakuuntelu	24
4.3	Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	25
5	Valokuvaaminen	26
5.1	Valokuvaaminen julkisella paikalla	27
5.2	Valokuvaaminen yksityisellä alueella	29
5.3	Valokuvaamisen rajoittaminen	31
6	Onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen	32
6.1	Viranomaisten toiminta onnettomuuspaikalla	33
6.2	Media onnettomuuspaikalla.....	35
7	Onnettomuuspaikan valokuvaaminen ulkomailla	38
8	Onnettomuuspaikalla tapahtuvan valokuvaamisen kriminalisointi	39
8.1	Lakien säätäminen	41
8.2	Kansalaisaloite kuvaamisen kriminalisoimiseksi onnettomuuspaikalla	43
8.3	Lakialoite LA 5/2019 VP.....	44
9	Haastattelun toteutus ja tulokset.....	46
10	Haastattelun johtopäätökset	55
11	Pohdinta	58
	Lähteet.....	62
	Kuviot	66
	Taulukot	66

Lakiluettelo

Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003)

Järjestyslaki (612/2003)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Pelastuslaki (379/2011)

Poliisilaki (872/2011)

Rikoslaki (39/1889)

1 Johdanto

Viime vuosien aikana sosiaalisen median suosio on kasvanut suuresti eri ikäryhmien keskuudessa. Sosiaalista mediaa käytetäänkin nykyään useisiin eri tarkoituksiin. Pääsääntöisesti sosiaalisen median käyttäjät käyttävät sitä kommunikoimisen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Lisäksi sosiaalisen median eri alustoille ladataan päivittäin huomattavia määriä valokuvia ja erilaisia tekstipäivityksiä.¹ Sosiaalinen media on mahdollistanut ihmisille uuden nopean tavan tuottaa, löytää sekä julkaista materiaalia. Nykyään sosiaalinen media kulkee melkein jokaisen ihmisen mukana mobiililaitteiden muodossa. Tämän seurauksena ihmiset pystyvät helpommin ja nopeammin levittämään ja tuottamaan uutta tietoa.²

Teknologian kehittyminen on vaikuttanut suuresti siihen, että nykyään kuka vain voi olla valokuvaaja. Valokuvien sekä videoiden ottaminen on vuosien kuluessa muuttunut helpommaksi. Valokuvia sekä videoita voidaan ottaa esimerkiksi älypuhelimilla tai tableteilla. Otettujen valokuvien sekä videoiden jakaminen erilaisiin sosiaalisen median palveluihin on digitalisaation myötä todella helppoa ja nopeaa. Nykyään esimerkiksi kadulla kulkeva kansalainen voi ottaa valokuvan jostakin kadulla tapahtuneesta asiasta. Kansalaisen jaettua valokuva, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, voi valokuva saada yllättäen suuren uutistapahtuman tapaisen luonteen tai herättää laajaa kiinnostusta sekä keskustelua aiheesta.³ Viime vuosien aikana valokuvaamisen kohteeksi ovat päätyneet myös onnettomuuspaikat. Onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen on lisääntynyt merkittävästi. Tämä on aiheuttanut paljon julkista keskustelua aiheesta.⁴

Onnettomuuspaikoilla yleistyneen valokuvaamisen seurauksena pelastusviranomaiset ovat esittäneet eri medioissa oman huolenaiheensa kyseisestä ilmiöstä. Eri uutistoimistojen uutisista käy ilmi, kuinka pelastusviranomaiset ovat nykyään huolissaan sekä onnettomuuden uhrin auttamisesta kuin onnettomuuspaikan ohi kulkevien ihmisten turvallisuudesta. Viranomaisten pelkona on ollut, että onnettomuuspaikan valokuvaamisen seurauksena ihmiset saattavat unohtaa velvollisuutensa auttaa hädässä olevia. Lisäksi onnettomuuspaikkaa kuvaava henkilö voi itse vaarantaa oman henkensä ja terveytensä lisäksi pelastusviranomaisten ja kanssakulkijoiden hengen ja terveyden.⁵ Valokuvaaja voi lisäksi syyllistyä yksityisyyttä loukkaavan tiedon levittämiseen, jos hän jakaa onnettomuuspaikalta otetun valokuvan esimerkiksi

¹ Dwyer, Hiltz & Passerini 2007.

² Kankkunen & Österlund 2012, 79-80.

³ Pesonen 2019, 1.

⁴ Ziemann 2019.

⁵ Kuittinen 2017.

sosiaalisessa mediassa⁶. Onnettomuuspaikan valokuvaaminen ei ole ainoastaan Suomessa ilmevä ongelma vaan voidaan puhua kansainvälisestä ongelmasta. Kyseiseen ongelmaan on esimerkiksi Ruotsissa haettu ratkaisua onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoinnin kautta.⁷

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön päätarkoituksena on tutkia, olisiko onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen tarpeellista kriminalisoida sekä miten kriminalisointi Suomessa tapahtuisi. Opinnäytetyössä tuodaan esille, miten onnettomuuspaikalla valokuvaaminen vaikuttaa esimerkiksi onnettomuuden uhrien auttamiseen, sekä miten valokuvaaja saattaa toiminnallaan vaarantaa uhrien ja muiden paikalla olevien hengen ja terveyden. Lisäksi opinnäytetyössä on tarkoitus pohtia, miten onnettomuuspaikan ja onnettomuuden uhrien valokuvaaminen sekä erityisesti otettujen valokuvien jakaminen voivat vahingoittaa uhrien yksityisyyden suojaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda ilmi myös median käyttäytyminen onnettomuustilanteissa. Onnettomuustilanteissa media usein vetoaa paikalla oleviin ihmisiin, ja pyytää heidän ottamia valokuvia itselleen. Tämän jälkeen media liittää onnettomuuspaikalta saamansa valokuvat aihetta käsittelevän uutisen oheen. Lisäksi opinnäytetyön avulla pyritään tuomaan lukijoiden tietoisuuteen keinot, joilla onnettomuuspaikan valokuvaaminen voitaisiin kriminalisoida. Opinnäytetyössä on lisäksi tarkoitus tuoda ilmi ilmiön kansainvälisyys ja se, miten muissa maissa onnettomuuspaikan valokuvaamiseen on puututtu.⁸

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten onnettomuuspaikan valokuvaamiseen voitaisiin puuttua ja olisiko se syytä kriminalisoida. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on saada lukija ymmärtämään, kuinka vakavasta ja yleisestä asiasta onnettomuuspaikan valokuvaamisessa on kyse. Työn avulla pyritään myös herättämään julkista keskustelua ja pohdintaa aiheesta.

2.1 Aiheen valinta ja rajaus

Opinnäytetyön aihe valikoitui kirjottajan intressien pohjalta. Opinnäytetyötä suunnitellessa tiedettiin heti, että opinnäytetyön aihe tulisi joltain osin suuntautumaan rikos- ja prosessioikeuden pariin. Opinnäytetyön aiheeseen päädyttiin lopulta sosiaalisen median ansiosta. Keväällä 2019 Facebookin yksityisessä ryhmässä käytiin keskustelua, joka koski onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista. Opinnäytetyön kirjoittajaa aihe alkoi tuolloin kiinnostamaan

⁶ Ziemann 2019.

⁷ Sköld 2018.

⁸ Sköld 2018.

enemmän. Aiheesta yritettiin aluksi etsiä aiempia tutkimuksia, joita ei kuitenkaan tuolloin vielä löytynyt. Aiheen valinnan jälkeen aiheesta käytyä keskustelua ja uutisointia on seurattu tiiviisti. Onnettomuuspaikan valokuvaamisen yleistymisestä on vuoden sisään uutisoitu enemmän kuin aiempina vuosina. Tämän myötä opinnäytetyön aihetta voidaan pitää ajankohtaisena.

Opinnäytetyön aiheen tutkimista voidaan pitää tarpeellisena, koska ilmiön yleistymisen myötä asia koskettaa laajasti onnettomuuden osallisia ja heidän auttajiaan. Onnettomuuspaikan valokuvaaminen koskettaa onnettomuuden uhrien lisäksi sekä heidän läheisiään, viranomaisia, onnettomuuden valokuvaajaa kuin ohikulkijoita. Opinnäytetyön aihe on rajattu käsittelemään Suomessa tapahtuvaa onnettomuuspaikan valokuvaamista ja sitä, olisiko onnettomuuspaikan valokuvaamista syytä kriminalisoida. Kuitenkin opinnäytetyötä varten on tutkittu myös, miten ulkomailla onnettomuuspaikan valokuvaamista on rajoitettu.

2.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset liittyvät onnettomuuspaikan valokuvaamiseen. Tärkeimpänä tutkimuskysymyksenä työssä on, tulisiko onnettomuuspaikan valokuvaaminen mahdollisesti kriminalisoida. Opinnäytetyössä selvitetään millä keinoin valokuvaaminen voitaisiin kriminalisoida sekä mitä lakeja valokuvaamisen kriminalisoimisessa tulisi muuttaa. Kysymyksenasettelun myötä opinnäytetyön näkökulma rajoittuu ainoastaan siihen, miten Suomessa onnettomuuspaikan valokuvaaminen voitaisiin kriminalisoida.

Muut opinnäytetyössä pohditut tutkimuskysymykset liittyvät aiheen kannalta olennaisiin asioihin, joita mahdollisen lakimuutoksen myötä tulisi ottaa huomioon. Kysymyksiä, joita opinnäytetyössä lisäksi käsitellään ovat esimerkiksi se, miten onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi vaikuttaa pelastushenkilöstön toimintaan sekä miten valokuvaamisen kriminalisointi on voitu järjestää ulkomailla. Opinnäytetyössä käydään myös läpi muun muassa sitä, milloin julkisella sekä yksityisellä paikalla valokuvaaminen sekä otettujen valokuvien jakaminen on nykyisen lain mukaan kiellettyä

2.3 Oikeudellinen tutkimus

Oikeustieteellisellä tutkimuksella on pääsääntöisesti kaksi keskeistä tehtävää. Nämä keskeiset tehtävät ovat oikeudellisen tiedon tulkinta sekä sen systematisointi. Oikeustieteellisen tutkimuksen tutkittavana oleva aihe sekä siihen liittyvä oikeudenala määrittelevät tutkimuksen tiedollisia tarpeita. Pääsääntöisesti aina oikeustieteellisen tutkimuksen lähteaineistona käytetään erilaisten säädösten lisäksi myös eduskunnan käsittelyjen myötä syntyneitä asiakirjoja

sekä hallituksen esityksiä.⁹ Oikeustiede voidaan jakaa useisiin eri osa-alueisiin. Nämä oikeustieteen osa-alueet ovat oikeusdogmatiikka, oikeusteoria ja oikeuden yleistieteet, joita ovat esimerkiksi oikeussosiologia ja oikeushistoria. Oikeustieteen jakamista eri osa-alueisiin voidaan kuitenkin pitää suhteellisena. Oikeuden tutkiminen vaatii yleensä aina eri oikeustieteen osa-alueiden yhtenäistä käsittelyä.¹⁰ Opinnäytetyön aiheen vuoksi opinnäytetyössä sovellettava oikeustieteellinen tutkimusmenetelmä on oikeusdogmatiikka.

Oikeusdogmatiikkaa, joka tunnetaan myös lainoppina, voidaan pitää oikeustieteen ydinalueena. Oikeusdogmatiikka rakentuu voimassa olevien oikeuslähteiden varaan. Oikeuslähteitä käytetään niiden etusijasääntöjen, sekä käyttöjärjestyssääntöjen osoittamassa järjestyksessä. Oikeusdogmatiikan pääsääntöisenä tutkimusongelmana on selvittää voimassa olevan oikeuden sisältö, joka koskee käsiteltävää oikeusongelmaa. Oikeusdogmatiikan keskeinen tehtävä on oikeusjärjestykseen kuuluvien sääntöjen tutkimus sekä erityisesti sääntöjen sisällön selvittäminen eli tulkitseminen.¹¹ Yleensä oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on selvittää valittuun tutkimuskysymykseen vastaus. Oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa vastausta pyritään selvittämään lain pohjalta. Oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa tutkitaan, mitä laissa sanotaan kyseisestä tutkimusongelmasta ja miten lakia tulisi kyseisessä tilanteessa tulkita. Oikeusdogmatiikassa pyritään siis selvittämään miten voimassa olevan lain mukaan kyseisessä tilanteessa tulisi toimia.¹²

Tärkeimpänä oikeuslähteenä oikeusdogmatiikassa pidetään lakeja ja muita säädöksiä. Oikeuslähteistä puhuttaessa tarkoitetaan lähteitä, jotka käsittelevät oikeuden sisältöä. Usein säädökset ovat moniselitteisiä ja epätäsmällisiä. Tämän seurauksena säädöksiä onkin usein vaikea tulkita. Tämän vuoksi säädösten tulkinnassa käytetään apuna usein muita oikeudellisia aineistoja. Näitä oikeudellisia aineistoja ovat muun muassa säädösten valmisteluaineistot sekä oikeustapaukset. Muita oikeusdogmatiikassa käytettäviä lähteitä ovat kirjallisuus, josta etenkin oikeuskirjallisuus. Kun pohditaan tutkimukseen käytettävää lähdeaineistoa, on aina otettava huomioon tutkimusongelman luonne. Tutkimusongelman kautta tutkimuksen tekijä pystyy etsimään aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.¹³

⁹ Tolonen 2003, 39-43.

¹⁰ Hirvonen 2011, 21.

¹¹ Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 20.

¹² Hirvonen 2011, 36.

¹³ Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 32-33, 85-86.

Opinnäytetyön tutkimuskysymystä lähestytään oikeusdogmaattisesta näkökulmasta. Opinnäytetyön ollessa oikeusdogmaattinen tutkimus, on opinnäytetyössä tarkoitus tutkia oikeusnormeja sekä tuottaa niiden sisällöstä perusteltua tietoa. Toisaalta oikeudenalat voidaan jakaa myös julkisoikeuteen ja yksityisoikeuteen. Jos opinnäytetyötä pohditaan valokuvaamisen kriminalisoimisen kannalta, kuuluu opinnäytetyö tällöin rikosoikeuteen, joka on yksi julkisoikeuden osa-alueista.

2.4 Tutkimusmenetelmät

Käytössä olevia tutkimusmenetelmiä on olemassa kaksi erilaista. Nämä tutkimusmenetelmät ovat kvantitatiivinen tutkimus, josta käytetään myös nimitystä määrällinen tutkimus, sekä kvalitatiivinen tutkimus, eli laadullinen tutkimus. Kvantitatiivista tutkimusta käytetään yleensä silloin, kun tutkittava aineisto on tarkoitus saada tilastolliseen muotoon. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukosta kerättävän aineiston keruumenetelmänä voidaan käyttää esimerkiksi haastattelua. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytettävän kohdejoukon tulee aina olla suuri, jotta kohdejoukon vastauksista voidaan tehdä yleistettäviä päätelmiä tutkittavasta asiasta.¹⁴

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on tieteellinen havaintomenetelmä, jossa tutkittavaa aihealuetta pyritään ymmärtämään syvemmin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään tutkittavalle ilmiölle merkityksiä, määritelmiä sekä ominaisuuksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on saada uutta ja syvempää tietoa tutkittavasta aiheesta. Tämän seurauksena tutkimuskysymykset saattavat jatkuvasti tutkimuksen edetessä muotoutua uudelleen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohdejoukon ei yleensä tarvitse olla yhtä suuri kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko voi olla pienempi, koska kohdejoukon vastauksista ei pyritä tekemään yleistettäviä päätöksiä. Kohdejoukon vastauksista on sen sijaan tarkoitus ymmärtää vastausten monipuolisuutta.¹⁵ Kvalitatiiviselle tutkimukselle on olemassa tyypillisiä piirteitä, joiden kautta tutkimuksen voi usein tunnistaa kvalitatiiviseksi. Näitä piirteitä ovat esimerkiksi tutkimuksen aineiston ainutlaatuisuus, laaja-alainen tiedonhankinta sekä tarkasti valitut tietolähteet.¹⁶

Opinnäytetyötä on ensisijaisesti lähestytty oikeusdogmatiikan näkökulmasta, mutta työssä on hyödynnetty myös kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyöhön valittiin juuri kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska tarkoituksena on ymmärtää laajemmin ja syvemmin

¹⁴ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 135-137.

¹⁵ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 159-161.

¹⁶ Tuomi 2007, 95.

opinnäytetyön aihetta. Lisäksi työssä on hyödynnetty kvalitatiiviselle tutkimusmenetelmälle tyypillistä haastattelua, jonka avulla haastateltavilta on kerätty heidän kokemuksiinsa ja mielipiteitään tutkittavasta aiheesta. Haastattelun avulla on pyritty saamaan uusia näkökulmia opinnäytetyöaiheesta.

2.5 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Aiheesta on aiemmin tehty kaksi tutkimusta, jotka käsittelevät julkisella paikalla tapahtuvaa valokuvausta ja sen laillisia piirteitä. Ilkka Ruuska on tehnyt Lapin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa pro gradu - tutkielman. Tutkielma kantaa nimeä ” Sananvapauden ja yksityisyyden suojan tarkastelua 2010-luvun Suomessa”. Tutkielma on tehty vuonna 2018. Ilkka Ruuska on tutkielmassaan pyrkinyt selvittämään, millainen juridinen asema julkisella paikalla tapahtuvalla valokuvaamisella on. Tutkielmassa on selvitetty voiko julkisella paikalla valokuvata ilman lupaa, millä edellytyksillä kotirauhan piirissä voidaan valokuvata sekä miten tilanteissa, jossa valokuvaaminen tapahtuu julkisen paikan ja yleisöltä suljetun tilan välimaastossa, tulee menetellä. Työssään Ruuska ei ole kuitenkaan käsitellyt valokuvan julkaisemiseen liittyviä oikeuskysymyksiä, vaan ne on rajattu tutkielman ulkopuolelle.¹⁷

Alexi Sintonen on tehnyt poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyönään tutkielman siitä, millaisia toimivaltuuksia poliisilla on puuttua julkisella paikalla tapahtuvaan valokuvaamiseen. Sintosen työ kantaa nimeä ” Poliisin toimivaltuudet puuttua kuvaamiseen julkisella paikalla - oikeudellisia näkökulmia” ja se on valmistunut 2019 vuoden alussa. Sintosen opinnäytetyön päätarkoituksena oli selvittää, miten laajat valtuudet poliisilla on puuttua valokuvaamiseen, joka tapahtuu julkisella paikalla ja kohdistuu poliisin toimintaan. Tutkielmassa on lisäksi pohdittu, voiko poliisi suorittaa heille annettujen toimivaltuuksien nojalla heille kuuluvat tehtävät valokuvaamistilanteissa tarkoituksenmukaisesti sekä hienotunteisesti.¹⁸

Ruuska on tutkielmassaan todennut, että vaikka valokuvaamista on rajoitettu esimerkiksi salakatselupykälällä, törmätään valokuvaamisen suhteen jatkuvasti ongelmatilanteisiin. Näissä ongelmatilanteissa paikalla oleva yleisö tulee valokuvatuksi heidän tahdostaan riippumatta. Ruuskan mielestä salakatselupykälä ei aina turvaa täysin kansalaisten yksityisyyden suojaa. Tämän vuoksi hänen mielestään valokuvaamista koskevaa lainsäädäntöä tulisi muuttaa niin, että viranomaisella tai liiketilan haltijalla tulisi olla oikeus päättää valokuvaamisesta.¹⁹ Sintonen on tullut omassa työssään myös melko samanlaisiin lopputuloksiin kuin Ruuska. Sintosen

¹⁷ Ruuska 2018, 1-2.

¹⁸ Sintonen 2019, 3-4.

¹⁹ Ruuska 2018, 79-81.

mielestä sananvapauden sekä yksityisyyden suojaan liittyvät tilanteet ovat poliisin näkökulmasta erittäin ongelmallisia. Sintosen mielestä poliisilla ei ole lähtökohtaisesti riittäviä valtuuksia kieltää valokuvaamista, joka tapahtuu julkisella paikalla. Tämän seurauksena Sintosen mielestä poliisi ei välttämättä pysty turvaamaan toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden yksityisyyttä.²⁰

Vaikka Ruuskan ja Sintosen tutkielmat käsittelevätkin julkisella paikalla tapahtuvaa valokuvaamista, ei kumpikaan tutkielmista lähesty julkisella paikalla tapahtuvaa valokuvaamista samasta näkökulmasta kuin tässä opinnäytetyössä on lähestytty. Ruuska on tutkielmassaan käsitellyt julkisella paikalla tapahtuvaa valokuvaamista pääsääntöisesti kansalaisen näkökulmasta, kun taas Sintonen on opinnäytetyössään pohtinut poliisilähtöisesti julkisella paikalla tapahtuvaa valokuvaamista. Vaikka molemmat tutkielmat sisältävät samoja aiheita kuin tämä opinnäytetyö, käsittelevät jokainen tutkielma julkisella paikalla tapahtuvaa valokuvaamista omalta kannaltaan.

3 Suomen perustuslaki

Suomessa toteutettiin 1990-luvulla perustuslakiuudistus, jonka seurauksena 1. maaliskuuta 2000 voimaan tulleella uudella Suomen perustuslailla (731/1999) kumottiin aiemmat perustuslait. Tuolloin voimaan jäi ainoastaan yksi uudistettu valtiosääntöasiakirja. Ennen 1990-luvun perustuslakiuudistusta Suomessa oli samanaikaisesti voimassa neljä perustuslakia. Nämä neljä perustuslakia olivat Suomen hallitusmuoto vuodelta 1919 (94/1919), Suomen valtiopäiväjärjestys vuodelta 1928 (7/1928), vuonna 1922 annettu laki valtakunnanoikeudesta (273/1922), sekä vuonna 1922 annettu laki (274/1922), joka koski eduskunnan oikeutta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten, oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatoimien sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatoimien lainmukaisuus.²¹

Suomen liittyessä Euroopan unionin jäseneksi, toi jäsenyys lisäksi muutoksia kansallisiin toimivaltasuhteisiin. Suomen perustuslain uudistuksen yhteydessä perustuslakia pyrittiin yhtenäistämään ja lisäksi sen kirjoitustyyliä nykyaikaistettiin. Euroopan unionin jäsenyyden myötä perustuslaissa muutettiin suomalaista vallanjakoa siten, että presidentin valtaoikeuksia heikennettiin ja vastaavasti eduskunnan sekä valtioneuvoston asemaa vahvistettiin entuudestaan. Tämän muutoksen avulla aiempaa suomalaista vallanjakoa pyrittiin muuttamaan enemmän parlamentarismiseen suuntaan.²²

²⁰ Sintonen 2019, 32-34.

²¹ Lainkirjoittajan opas 2010, 2.1 Suomen perustuslaki.

²² Niskanen 2011, 104-107.

Perustuslakiin tehtiin vielä joitakin osauudistuksia vuonna 2012. Perustuslakiin tehdyissä osauudistuksissa korostettiin valtiosäännön parlamentaarisia piirteitä, kansalliseen toimivaltaan lisättiin Euroopan unionin jäsenyyden myötä tulleita muutoksia sekä kansalaisten suoraa demokratiaa vahvistettiin. Kansalaisten suoraa demokratiaa vahvistettiin muun muassa kansalaisaloite mahdollisuudella.²³

Suomen perustuslaki sisältää keskeisen valtiojärjestystä koskevan normiston. Toisin sanoen perustuslaki sisältää poliittisen vallan käytön sekä poliittista toimintaa ohjaavan, säätelevän ja rajoittavan normiston. Perustuslaista löytyvät keskeiset säännökset niin valtionorgaaneista, niiden asettamisesta, tehtävistä, toimivallasta, keskinäisistä suhteista kuin koko valtiokoneiston toimintaperiaatteista. Perustuslakiin sisältyy näiden kaikkien lisäksi myös perusoikeussäännöstö. Perustuslaki sisältää käyttäytymis- ja kompetenssinormeja, jotka kohdistuvat varsinkin valtionorgaaneissa työskenteleviin henkilöihin. Kuitenkin perusoikeussäännöstönsä kautta perustuslaki säätelee kaikkien Suomen oikeudenkäyntipiiriin kuuluvien henkilöiden yhteiskunnallisia suhteita. Perustuslaki lisäksi vahvistaa Suomen kansalaisten oikeusaseman perusteet sekä määrittelee, mikä on yksityistä ja mikä sen sijaan julkista.²⁴

Perustuslaille on tyypillistä tavallisen lain säätämisestä eroava normaalia vaikeampi säätämisyjärjestys. Tämä näkyy esimerkiksi edustuslaitoksen käsittelyssä vaadittavasta määräenemmistöstä. Samoin kuin muiden lakien, perustuslain säätäminen kuuluu viime kädessä eduskunnalle. Jotta perustuslakiin esitetty muutos voidaan hyväksyä, vaatii se eduskunnassa määräänemmistöä. Oikeussääntöjen hierarkian mukaan perustuslailla on aina määräävä asema koko oikeusjärjestyksen ja julkisen toiminnan piirissä.²⁵

Perustuslaki säätelee yksilön sekä julkisen vallan oikeussuhteen perusteita. Perustuslaki sisältää valtion poliittista vallankäyttöä sekä toimintaa sääntelevän, ohjaavan ja rajoittavan normiston. Perustuslaki on valtiosääntönä kaiken lainsäädännön ja julkisen vallan käytön perusta. Jotta perustuslaissa määrätyt kansalaisille kuuluvat perusoikeudet voidaan turvata se edellyttää valvontaa.²⁶

²³ Jyränki & Husa 2012, 59-61.

²⁴ Jyränki 2000, 38.

²⁵ Jyränki 2000, 39-41.

²⁶ Jyränki 2000, 38-39.

3.1 Sananvapaus Suomen lainsäädännössä

Suomen perustuslain (731/1999) 12 §:ssä on määritelty sananvapautta ja julkisuutta. Kyseisen pykälän mukaan, jokaisella on sananvapaus. Sen mukaan sananvapautteen kuuluu jokaisen oikeus ilmaista, julkistaa sekä vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä ilman, että kukaan estää kyseistä toimintaa ennalta. Lisäksi kyseisessä pykälässä todetaan, että kaikki viranomaisten hallussa olevat asiakirjat sekä muut tallenteet ovat julkisia, jos niiden julkisuutta ei ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Tämän myötä kaikilla ihmisillä on oikeus saada tietoa julkisena pidetystä asiakirjasta sekä tallenteesta. Sananvapautta voidaankin tämän myötä pitää keskeisimpänä julkisuusperiaatetta tukevana sekä informaation saatavuutta korostavana perusoikeutena²⁷.

Vuonna 2002 hallituksen esityksessä eduskunnalle ehdotettiin säädettäväksi laki. Lain säätäminen olisi koskenut sananvapauden käyttämistä joukkoviestinnässä (HE 54/2002). Kyseisessä hallituksen esityksessä käytiin läpi sananvapautta ja siitä säädettyjä lakeja. Hallituksen esityksessä esitettiin, että aiemmin säädetyt säännökset sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä koottaisiin yhteen lakiin. Kyseisellä hetkellä sananvapautta koskevia säännöksiä löytyi niin painovapauslaista kuin radiovastuulaista. Hallituksen esityksessä ehdotettiin vastaavasti, että kyseiset säännökset kumottaisiin, ja tilalle tulisi vain yksi laki. Hallituksen esityksessä esitetty uusi laki koskisi yhtäläisesti kaikkea joukkoviestintää sekä myös uusia tulevia joukkoviestinnän muotoja. Lisäksi uudella lailla pyrittäisiin yhtenäistämään sananvapauden käyttämistä koskevaa sääntelyä kotimaisessa ohjelma- ja julkaisu-toiminnassa. Uuden lain myötä joukkoviestinnän sääntelyyn liittyvää oikeudellista käsitteistöä pyrittäisiin myös yhtenäistämään ja selkeyttämään.²⁸ Hallituksen esityksen myötä 1 päivänä tammikuuta 2004 tuli voimaan uusi laki koskien sananvapauden käyttämistä joukkoviestinnässä (460/2003). Kyseiseen lakiin on koottu säännöksiä, jotka koskevat ainoastaan joukkoviestinnässä tapahtuvaa sananvapautta. Uudella lailla kumottiin 4 päivänä tammikuuta 1919 annettu painovapauslaki (1/1919) sekä 12 päivänä maaliskuuta 1971 annettu radiovastuulaki (219/1971)²⁹.

Vaikka Suomessa jokaisella on sananvapaus, se ei kuitenkaan oikeuta loukkaamaan muita perusoikeuksia, kuten esimerkiksi yksityisyyden ja kunnian suojaa. Sananvapauden mukaan jokaisella yksilöllä on oikeus ikään tai asemaan katsomatta ottaa vastaan tietoja, mielipiteitä sekä muita viestejä ilman, että kukaan estää kyseistä toimintaa ennalta. Yhtä lailla sananvapautteen kuuluu jokaisen oikeus ilmaista sekä julkistaa tietoa, mielipiteitä ja muita viestejä

²⁷ Mäenpää 2016, 30.

²⁸ HE 54/2002 vp, 1 ja 6.

²⁹ HE 54/2002 vp, 95.

ilman, että kukaan yrittää ennalta estää kyseistä toimintaa. Sananvapauden voidaankin tämän myötä ajatella olevan kaksisuuntainen oikeus saada tietoja sekä julkistaa tietoa.³⁰

Sananvapautta käyttävä henkilö voi itse rajata ne henkilöt, joilla on oikeus saada tietoja ilmaisijan välittämästä tiedosta. Tämä myötä kenelläkään ei ole oikeutta vaatia toiselta informaatiota tai saada jotain informaatiota käyttöönsä sananvapauden nojalla. Oikeuskäytännön mukaan sananvapaus ei katso ikää, joka tarkoittaa sitä, että alaikäisillä on myös oikeus sananvapauteen.³¹ Vaikka perusoikeuksien idea on taata nimenomaan ihmisyksilöille kuuluvat oikeudet, on kuitenkin perusteltua katsoa sananvapauden perusoikeussuojan ylettyvän myös lehtien julkaisu- ja ohjelmatoimintaan sekä harjoittaviin oikeushenkilöihin. Näihin ryhmiin kuuluvien sananvapautta perustellaan usein sillä, että sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on kuitenkin taata vapaa mielipiteenmuodostus, julkinen avoin keskustelu sekä mahdollisuus julkiseen kritiikkiin. Näitä edellä mainittuja tarkoituksia voidaan toteuttaa ennen kaikkea joukkotiedotusvälineiden avulla, niiden toimiessa tehokkaana tietojen ja mielipiteiden levittäjänä. Varsinkin verkkojulkaisut tarjoavat lisäksi yleisölle mahdollisuuden käyttää ilmaisuvapauttaan.³²

Sananvapauden käyttäminen on turvattu perustuslaissa niin, että kukaan ei pääsääntöisesti voi ennakolta estää henkilöä käyttämästä sananvapauttaan. Tämä koskee myös viranomaisia. Viranomaisilla ei ole oikeuksia estää tietojen vastaanottamista yleisistä tietolähteistä tai viestien vastaanottamista niiden lähettäjältä. Hallinnollisia rajoituksia ei voida kohdistaa tietojen, mielipiteiden tai muiden viestien ilmaisemiseen tai julkistamiseen. Viranomaisen palveluksessa olevalla henkilöllä on myös oikeus käyttää sananvapauttaan. Joissain tilanteissa lailla voidaan kuitenkin antaa sananvapaus-perusoikeuden käyttämisestä tarkempia säännöksiä, joilla viranomaisen palveluksessa olevien ilmaisuvapautta voidaan rajoittaa.³³

3.2 Yksityiselämän suoja

Suomessa yksityisyyden suoja on turvattu peräti kolmessa eri säädöksessä. Nämä kolme säädöstä ovat Suomen perustuslaki, Euroopan ihmisoikeussopimus sekä EU:n perusoikeuskirja.³⁴ Tässä opinnäytetyössä yksityiselämän suoja on tutkittu ainoastaan Suomen perustuslain poh-

³⁰ Pesonen 2017, 47-48.

³¹ Pesonen 2017, 48.

³² Tiilikka 2008, 17-18.

³³ Mäenpää 2016, 32.

³⁴ Hildén 2019, 102.

jalta. Julkisuusperiaatteen kanssa yksilön perusoikeuksien alueella kilpailee erityisesti yksityiselämän suoja, jonka alaan kuuluvat perhe-elämän suoja sekä yksityisyyden suoja³⁵. Suomen perustuslain 10 § käsittelee yksityiselämän suojaa. Sen mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia sekä kotirauha on lailla turvattu. Lisäksi henkilötietojen suojasta on pyritty säättämään lailla. Lisäksi puhelun, kirjeen tai muun luottamuksellisen viestin salaisuus tulee olla loukkamaton. Lailla voidaan myös säätää välttämättömien kotirauhaan kuuluvien toimenpiteiden tekemisestä, mikäli perusoikeuksien turvaaminen tai rikosten selvittäminen sen vaatii. Lailla voidaan säätää myös välttämättömistä rajoituksista, jos on aihetta epäillä, että viestin salaisuus vaarantaisi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta. Lisäksi välttämättömiä rajoituksia voidaan tehdä rikosten tutkinnassa, jotka vaarantavat kotirauhaa, turvallisuustarkastuksessa, oikeudenkäynnissä sekä vapaudenmenetyksen aikana.

Perustuslain 10 § sisältää useita normeja, joiden tarkoituksena on turvata, rajoittaa sekä asettaa veloitteita, joiden tarkoituksena on edistää yksityisyyden suojaan kuuluvia oikeuksia³⁶. Yksityiselämän suojan kärjistetty tarkoitus on toimia klassisena vapausoikeutena. Tällä tarkoitetaan sitä, että jokaisella yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä niin, että viranomaiset tai muut ulkopuoliset tahot eivät voi aiheettomalla puuttumisella vaikuttaa yksilön yksityiselämään. Perustuslain 10 §:n lisäksi usea muu perusoikeussäännös suojaa yksityiselämää. Näitä perusoikeussäännöksiä ovat muun muassa henkilökohtainen koskemattomuus sekä tietosuojaja.³⁷

Henkilötietojen suoja, joka mainitaan yksityiselämän suojan lain kohdassa, kattaa myös arkaluontoiset tiedot. Tämän seurauksena arkaluontoisiksi luokiteltujen tietojen kerääminen, tallentaminen sekä luovuttaminen ovat lailla asetettu erityisten rajoitusten alaisiksi. Siitä, kuinka kauan arkaluontoiseksi luokiteltuja tietoja tulee säilyttää henkilörekisterissä, on määrätty täsmällisesti lailla. Henkilöllä, jota tiedot koskevat, on kuitenkin oikeus tarkistaa rekistereihin tallennetut tiedot, jotka koskevat häntä itseään.³⁸

Yksityiselämän suojan ensimmäisessä momentissa on käsitelty kotirauhan suojaa. Jokaisella on oikeus kotirauhaan, joka on turvattu perustuslaissa. Kuitenkin lailla voidaan säätää myös perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä, jotka ulottuvat kotirauhan piiriin. Perustuslaissa ei ole säädetty tarkasti, millaisen rikoksen

³⁵ Mäenpää 2016, 34.

³⁶ Neuvonen 2014, 36-37.

³⁷ Saraviita 2005, 364-367.

³⁸ Jyränki 2000, 302.

selvittämisestä tulee olla kyse, jotta kotietsinnän suorittaminen olisi mahdollista. Kotietsintävaltuuksia ei kuitenkaan myönnetä vähäisiin rikoksiin. Pääsääntöisesti kotirauhan piiri tulkitaan suhteellisen laajaksi. Kotirauhan piiriin voi kuulua esimerkiksi hotellihuone, jossa asutaan tai asuntovaunu. Kotirauhan piiriin ei kuitenkaan katsota kuuluvan rangaistuslaitoksen selli.³⁹

Yksityiselämän suojan toisessa momentissa käydään läpi luottamuksellisen viestin salaisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että muun muassa kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on aina loukkaamaton. Luottamuksellisia viestejä ovat myös kaikenlaiset televerkossa liikkuva viestintä, jonka myötä ne ovat kanssa säännöksen kautta suojattuja. Säännöksellä pyritään suojamaan kirjeiden sekä muden suljettujen viestien avaamista ja hävittämistä sekä puhelujen kuuntelemista tai nauhoittamista vastaan. Luottamuksellisen viestin salaisuus suojaa niin viestin lähettäjää kuin vastaanottajaakin. Luottamuksellisen viestin salaisuutta voidaan lailla rajoittaa ainoastaan, jos yksilön tai yhteiskunnan turvallisuus sitä vaatii taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa tämä katsotaan tarpeelliseksi.⁴⁰

Yksityiselämää ja sen suojaa voidaan loukata usein eri tavoin. Valtion tulee aina puuttua yksityiselämän loukkauksiin. Jos valtio sallii yksityiselämän loukkaukset eikä aloita riittäviä toimenpiteitä, voi loukattu valittaa asiasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen. Mikäli yksityiselämän suojaa loukataan, esimerkiksi sananvapauden käytön ja tiedonvälityksen kautta, saattaa sitä langetettu tuomio olla aiheellinen. Tällöin tuomion tulee kuitenkin olla riittävän yksityiskohtaisesti ja tarkasti perusteltu. Esimerkiksi jos lehti julkaisee julkisuudesta tunnetun henkilön kotiosoitteen lehdessään tai internetissä ilman, että kyseinen tieto liittyy julkisen keskustelun käymiseen, voi tällöin olla kyseessä yksityiselämän loukkaus. Tällaisessa tilanteessa tiedon julkaisemisen oikeutusta arvioitaessa otetaan huomioon useita eri seikkoja. Näitä seikkoja ovat muun muassa se, miten tunnettu henkilö oli, josta tietoja julkaistiin, minäkalainen kyseisen henkilön aiempi käyttäytyminen on ollut, mikä on ollut julkaisun aihe, sisältö sekä muoto sekä mitä tiedon julkaisemisen seurauksia on ollut. Lisäksi tilanteessa tulee aina pohtia, onko kyseisessä tilanteessa ollut kyse sananvapaudesta vai yksityiselämän suojasta. Näiden perusteella esimerkiksi tuomioistuin voi ratkaista yksityiselämän suojaa sekä sananvapautta koskevan vastakkain asettelun.⁴¹

³⁹ Jyränki 2000, 302.

⁴⁰ Jyränki 2000, 302-303.

⁴¹ Pesonen 2017, 36-37.

3.3 Perusoikeuksien rajoittaminen

Perusoikeudet eivät pääsääntöisesti ole ehdottomia. Tällä tarkoitetaan sitä, että perusoikeudet eivät ole sellaisia, joita ei saisi missään oloissa tai missään laajuudessa rajoittaa. Tosin tähän löytyy muutamia poikkeuksia perusoikeussäännöksissä, joista muutamia on kirjoitettu ehdottomaan ja täsmälliseen kiellon muotoon. Tällaisissa säännöksissä kiello on yksiselitteisesti muotoiltu ”ei saa” - lausekkeella. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi Suomen perustuslain 6 luvun 2 § syrjäntäkielto ja Suomen perustuslain 8 § koskien taannehtivan rikoslain kieltoa. Perusoikeuden ehdottomuus, joka ilmenee ”ei saa” - lausekkeissa, merkitsee sitä, että asianomaisessa oikeudessa ei ole lainkaan varaa lailla rajoittamisen. Näihin lakeihin liittyvä rajoittaminen on toteutettavissa ainoastaan poikkeuslailla edellyttäen, että kyseessä on vain niin sanotusti rajattu poikkeus. Kansainvälinen velvoite ei saa myöskään kieltää rajoittamista.⁴²

Jos ajatellaan perusoikeuksien rajoittamista perusoikeusturvan kannalta, on toisaalta tärkeää, että rajoitukset pidetään mahdollisimman vähäisinä. Perustuslaissa perusoikeuksien sallitut rajoitusedellytykset määräytyvät osittain eräiden perusoikeussäännöksiin liittyvien rajoituslausekkeiden ja osaksi perusoikeuksia koskevien rajoituskriteerien perusteella. Edellä mainituilla rajoitusedellytyksillä on ensisijaisesti merkitystä säädöksiä annettaessa, mutta niitä voidaan käyttää myös soveltamistilanteissa, joissa pyritään etsimään perustuslainmukaista tulkintavaihtoehtoa tai on muutoin tarvetta arvioida sovellettavana olevan säädöksen ja perustuslain välistä suhdetta.⁴³

Puhuttaessa perusoikeuden rajoittamisesta, tarkoitetaan perusoikeussäännöksessä turvatun oikeuden rajoittamista tavallisella lailla joko yksittäiseen perusoikeussäännökseen kirjatun rajoituslausekkeen tai perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten nojalla. Sen sijaan perusoikeuksien tilapäisellä poikkeuksella tarkoitetaan Suomen perustuslain 23 §:ssä säänneltyä tilannetta. Tällaisessa tilanteessa perusoikeuksista säädetään lailla tai laissa erityisestä syystä säädetyn ja soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla. Perusoikeuksien tilapäinen poikkeus tulee yleensä silloin tarpeeseen, jos Suomea kohtaan kohdistuu jokin uhkaava tilanne kuten esimerkiksi aseellinen hyökkäys.⁴⁴

⁴² Jyränki 2000, 291-292.

⁴³ Jyränki 2000, 292.

⁴⁴ Ojanen 2015, 41-42.

Suomen perustuslaista ei löydy kaikkia perussäännöksiä koskevaa yleistä rajoitussäännöstä, jonne olisi säädetty perusoikeuksiin tavallisella lailla tehtävien rajoitusten edellytyksistä. Tämän vuoksi perusoikeuksiin tavallisella lailla tehtävien rajoitusten täsmentyminen sekä kehittyminen on jäänyt oikeuskirjallisuuden sekä valtiosääntökäytännön varaan. Lisäksi perusoikeuksien rajoitusedellytysten kehittymiseen ovat omalta osaltaan vaikuttaneet myös ihmisoikeuksien rajoitusedellytykset. Jotta perusoikeuden rajoittamisesta voitaisiin säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, perusoikeuksien rajoittamiselle on asetettu seitsemän edellytystä, joiden kaikkien on täytyttävä. Nämä seitsemän edellytystä ovat rajoituksen säätäminen lailla, rajoituksen täsmällisyys ja tarkkarajaisuus, rajoitusperusteen hyväksyttävyyden perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta, tavallisen lain puuttumattomuus perusoikeuden ydinalueeseen, rajoituksen suhde tavoiteltuun oikeushyvään ja yhteiskunnalliseen intressiin nähden, oikeusturvan toteutumisesta huolehtiminen sekä rajoituksen ristiriidattomuus Suomea velvoittavien ihmisoikeuksien kanssa.⁴⁵

Listaus perusoikeuksien rajoitusperusteista ei ole tyhjentävä. Perustuslakivaliokunta on linjannut listauksen ainoastaan suuntaa antavana.⁴⁶ Puhuttaessa perusoikeuksien rajoittamisen edellytyksistä, lailla säätämällä tarkoitetaan sitä, että perusoikeuden rajoituksen tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin. Rajoituksen täsmällisyys ja tarkkarajaisuus näkyy laissa säädetyn perusoikeusrajoituksen kieliasun riittävässä tarkkarajaisuudessa sekä täsmällisyydessä. Rajoituksen sisällön tulee ilmetä suoraan lain säännöksistä. Lain säännöksistä tulee myös ilmetä rajoituksen laajuus ja sen täsmälliset edellytykset. Laista tulee ainakin ilmetä selkeästi, kenellä on toimivalta rajoittaa perusoikeutta, mitä rajoituksia perusoikeuteen voidaan sallitusti kohdistaa sekä miten valtuuksia sovellettaessa tulisi menetellä. Jotta perusoikeutta voidaan rajoittaa sallitusti, tulee se tapahtua hyväksyttävillä perusteilla. Nämä perusteet ovat perusoikeuden rajoittaminen toisten perusoikeuksien suojaamiseksi sekä rajoituksen hyväksyttävyyden painavan yhteiskunnallisen intressin takia. Ydinalueen koskemattomuuden vaatimus toteutuu, kun tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen ulottuvasta rajoituksesta. Tämä johtaa juurensa vaatimukseen, jonka mukaan perusoikeuteen ei voida puuttua laajasti tai syväälleikävästi niin, että se tyhjentäisi perusoikeuden sisällön. Perusoikeusrajoitusten tulee myös olla aina suhteellisuusvaatimusten mukainen. Suhteellisuusvaatimuksen mukaan rajoitusten tulisi olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Rajoitustilanteissa tulee lisäksi turvata riittävä oikeusturvajärjestely. Rajoitus ei myöskään saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.⁴⁷

⁴⁵ Ojanen 2015, 42-50.

⁴⁶ Neuvonen 2019, 64-65.

⁴⁷ Ojanen 2015, 43-47.

4 Rikoslaki

Rikosoikeudella tarkoitetaan oikeusjärjestyksen aluetta, jonka tehtävänä on säädellä rikosoikeudelliseen vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Rikosoikeuteen liittyviä peruskäsitteitä ovat rangaistus ja rikos. Rikoksella tarkoitetaan laissa rangaistavaksi säädettyä laiminlyöntiä tai tekoa. Jos yhteiskunta määrittelee jonkin teon rikokseksi se tällöin osoittaa teon motittavuutta sekä pyrkii täten torjumaan ja vähentämään kyseisiä tekoja. Jotta teko voi olla rangaistava on oikeusvaltiossa siihen lähtökohta. Tällöin rangaistavaksi säätämislle tulee olla riittävän painavat yhteiskunnalliset perusteet.⁴⁸

Keskeisten rikosten määritelmät eli rikostunnusmerkistöt on säädetty rikoslaissa. Keskeisiä rikoksia ovat esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, varallisuusrikokset sekä seksuaalirikokset. Täytyy kuitenkin muistaa, että myös muussa lainsäädännössä kuin vain rikoslaissa on rangaistussäännöksiä. Kaikista vakavimmat rikokset on kuitenkin pyritty pääsääntöisesti keskittämään rikoslakiin. Vakavimmilla rikoksilla tarkoitetaan rikoksia, joista on säädetty vankeusrangaistuksen uhalla. Rikosten tunnusmerkistöjen lisäksi rikoslaissa säädetään myös rikosoikeudellisen vastuun yleisistä kysymyksistä. Näitä rikosoikeudellisen vastuun yleisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi rikosoikeudellinen vastuuikäraja, syyntakeisuus, syyksiluettavuus sekä vastuuvapausperusteet.⁴⁹

Rikostunnusmerkistöt sekä muut rikosoikeudellista vastuuta koskevat säännökset tulee aina laatia tarpeeksi tarkkarajaisiksi. Oikeusministeriö pääsääntöisesti valmistelee aina rikoslakiin tehtävät muutokset. Tilanteessa, jossa jokin muu ministeriö on valmistellut rikosoikeudellisen säännöksen toimialalleen kuuluvan lainsäädäntöhankkeen osana, osallistuu oikeusministeriö yleensä tällöinkin rikosoikeudellisen säännöksen valmisteluun. Tällöin oikeusministeriö voi esimerkiksi antaa asiasta lausunnon. Euroopan unioni vaikuttaa myös omalta osaltaan rikosoikeudelliseen järjestelmään. Unioni voi esimerkiksi antaa direktiivin, jolla jokin käyttäytyminen voidaan säätää rangaistavaksi. Tällöin oikeusministeriö osallistuu unionin elimissä rikosoikeudellisen lainsäädännön valmisteluun sekä valmistelee tarvittavat kansalliset lainsäädäntömuutokset. Näiden kaikkien lisäksi oikeusministeriö osallistuu lisäksi kansainvälisten sopimusten sääntelyyn sekä sopimusten kansalliseen täytäntöönpanoon. Tällöin sopimukset sisältävät jollain tasolla rikosoikeudellista sääntelyä.⁵⁰

⁴⁸ Tapani & Tolvanen 2016, 7-12.

⁴⁹ Tapani & Tolvanen 2016, 3-12.

⁵⁰ Oikeusministeriö 2020.

Hallituksen esityksessä (HE 66/1988) eduskunnalle vuonna 1988 linjattiin, että rikoslakia tulisi perusrakenteeltaan uudistaa. Tuolloin nykyinen rikoslaki oli peräisin vuodelta 1889. Sen jälkeen rikoslakia oli useilta kohdin muutettu, mutta sen perusrakenne oli pysynyt ennallaan. Rikoslakiin aiemmin tehdyt muutokset eivät antaneet tuolloin riittäviä mahdollisuuksia saattaa rikoslakia vastaamaan ajan saatossa muuttuneiden olosuhteiden myötä syntyneitä tarpeita ja muuttunutta oikeustajuntaa. Tämän myötä hallituksen esityksessä pidettiin välttämättömänä uudistaa rikoslakia kokonaisuutena. Rikoslain kokonaisuudistus ehdotettiin esityksessä toteuttavaksi niin, että se tapahtuisi vaiheittain. Aluksi uudistettaisiin erilaisin osauudistuksin eri rikoksia koskevat säännökset ja tämän jälkeen viimeisenä vaiheena rikoslain yleiset säännökset. Samalla rikoslakiin keskitettäisiin tärkeimmät muualla rikoslainsäädännössä olevat rangaistussäännökset. Tuolloin hallituksen esityksessä esitettiin, että eri rikosten uudistaminen aloitettaisiin omaisuus-, vaihdanta- ja talousrikoksista. Muita rikoslakiin tehtäviä muutoksia olisivat muun muassa rikoslakiin lisättävä hallinnan loukkausta koskeva säännös, luvaton käyttöä koskevan rikoslain tunnusmerkistön yhtenäistäminen sekä varkauden, kavalluksen, luvattoman käytön ja kätkemisrikoksen perusmuotoisenteon enimmäisrangaistuksen alentaminen. Hallituksen esityksen linjaamat perusrakenteen uudistukset astuivat voimaan 01.01.1990.⁵¹

4.1 Salakatselu

Rikoslain (39/1889) 24 luvun 6 §:n mukaan, joka ilman oikeutta kuvaa tai katselee teknisellä laitteella kotirauhan suojaamassa tilassa taikka pukeutumistilassa, käymälässä tai vastaavassa toisessa tilassa oleskelevaa henkilöä on tällöin tekijänä tuomittava salakatselusta. Myös jos henkilö kuvaa tai katselee teknisellä laitteella yleisöltä suljetuksi tarkoitettussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella olevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten, on henkilö tällöin syyllistynyt salakatseluun. Henkilö, joka kuvaa tai katselee edellä mainituissa tilanteissa toista henkilöä, on tuomittava salakatselusta sakkoon tai vankeuteen. Salakatselusta voidaan tuomita vankeutta enintään yksi vuosi. Salakatselun yritys on lisäksi rangaistavaa.

Hallituksen esityksessä (184/1999) eduskunnalle esitettiin, että yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistaminen tulisi toteuttaa. Esityksessä ehdotettiin, että vuonna 1999 rikoslain 24 lukuun sijoitetut kotirauhan rikkomista, salakuuntelua sekä salakatselua koskevat säännökset uudistettaisiin vastaamaan paremmin nykyajan

⁵¹ HE 66/1988 vp, 1 ja 2.

tarpeita. Samalla rikoslain 27 lukuun sijoitetut yksityiselämän ja kunnian loukkaamista koskevat säännökset uudistettaisiin. Lisäksi hallituksen esityksessä esitettiin, että rikoslain 24 luku ja 27 luku koottaisiin yhdeksi yksityisyyttä, rauhaa sekä kunniaa koskevaksi rikoslain 24 luvuksi.⁵²

Samaisen hallituksen esityksen mukaan salakatselun tulee tapahtua teknisellä laitteella, jotta kyseessä olisi salakatselu. Jos tarkkailu suoritetaan niin sanotusti normaalein aistein ilman teknisiä laitteita, salakatselun tunnusmerkistö ei täyty, vaikka tarkkailu suoritettaisiinkin salaalla. Teknisiä laitteita ovat muun muassa videokamerat, kamerat sekä kiikarit. Salakatselun katselemisen ei tarvitse olla tarkkailunomaista pitkäkestoista toimintaa, jotta se täyttäisi salakatselun tunnusmerkistön. Myös lyhytkestoinen havainnointi, joka on tekona tehty tahallisesti, täyttää salakatselun tunnusmerkistön. Salakatselussa mainittu kuvaaminen voi sen sijaan olla esimerkiksi valokuvan ottaminen tai jatkuva videointi.⁵³

Jotta salakatseluna tapahtuva teko olisi rangaistavaa, tulee toiminnan kohdistua johonkin henkilöön. Lisäksi henkilön, jota salakatsellaan, tulee oleskella rikoslain 24 luvun 6 §:ssä ilmevässä tilassa. Jos henkilö sen sijaan kuvaa esimerkiksi rakennusta, eläintä, esinettä tai tyhjää tilaa, ei kuvaaminen tällöin ole salakatselua, koska teon tunnusmerkistö ei täyty. Jotta salakatselu olisi tekona rangaistavaa, tulee sen tapahtua oikeudettomasti. Jos kuvauksen kohteena oleva henkilö on kuitenkin antanut oman suostumuksensa kuvaamiseen tai kuvaaminen on kyseisessä tilanteessa lailla sallittua, ei kuvaaminen ole tällöin oikeudetonta. Lisäksi on olemassa myös tiettyjä poikkeustilanteita, jolloin kuvaamista tai havainnointia ei voida pitää yksityisyyttä loukkaavana tai siihen osataan varautua vakiintuneen käytännön vuoksi. Esimerkiksi kiikareiden käyttäminen merenkulussa on vakiintuneen käytännön mukainen, ja se ei täytä salakatselun tunnusmerkistöä.⁵⁴

Turun hovioikeus on kesäkuussa 2017 antanut ratkaisun, koskien salakatselua ja hyödyntämiskieltoa. Turun hovioikeuden ratkaisu on yksilöity diaarinumerolla R 16/1036. Asiaa on alun perin käsitelty Varsinais-Suomen käräjäoikeuden 14.04.2016 antamassa tuomiossa. Syyttäjä oli vaatinut A:lle rangaistusta Laitilassa tehdystä vahingonteosta. Syyttäjä oli nimennyt kyseisessä tapauksessa todisteeksi henkilö X:n kuvaaman tallenteen ja itse X:n todistajaksi. Käräjäoikeuden istunnossa A kiisti syytteen sekä vaati, että tallenne ja X:n todistajakertomus asetetaan hyödyntämiskieltoon. A vetosi tuolloin siihen, että kuvaaminen oli kohdistunut A:n yksi-

⁵² HE 184/1999 vp, 1.

⁵³ HE 184/1999 vp, 12, 27 ja 28.

⁵⁴ HE 184/1999 vp, 28-30.

tyisyyden suojaamalle alueelle. Tämän vuoksi A:n mielestä kuvaamista voitiin pitää salakatseluna. Käräjäoikeus hylkäsi ratkaisussaan A:n vaatimuksen hyödyntämiskiellosta. Käräjäoikeuden perusteluista ilmenee, että tapahtumat olivat tapahtuneet A:n omakotitalontontin laidalla, jossa A oli suorittanut raivaustöitä. Tallenteesta ei ollut ilmennyt mitään arkaluonteista tietoa, jonka vuoksi hyödyntämiskiellon edellyttämiä painavia syitä ei käräjäoikeuden mielestä ollut. Käräjäoikeus katsoi A:n syyllistyneen vahingontekoon ja tuomitsi hänet täten 15 päiväsakon sakkorangaistukseen.⁵⁵

A valitti tuomiostaan Turun hovioikeuteen. Valituksessaan A vaati, että syyte vahingonteosta tulisi hylätä. Perusteinaan A lausui, että oikeudenkäynnissä todisteena hyödynnettyä tallennetta ja todistajan kuulemista ei tulisi hyödyntää, koska tallenne oli hankittu lainvastaisesti salakatselulla. Syyttäjät ja asianomistajat puolestaan vaativat, että A:n valitus tuli hylätä perusteettomana. Hovioikeuden ratkaisussa hovioikeus vetosi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan tuomioistuimien voi hyödyntää käsittelyssään myös lainvastaisesti hankittua todistetta. Koska kyseisessä tapauksessa kuvaaminen oli kohdistunut A:n kotipihaan olleisiin henkilöihin ilman näiden suostumusta, menettely voitaisiin myös arvioida rikoslaissa tarkoitettuna salakatseluna. Kyseisessä tilanteessa salakatselu ei kuitenkaan ole kohdistunut yksityiselämän tai kotirauhan suojan ydinalueeseen, eikä oikeudenloukkaus ole muutenkaan ollut erityisen vakava. Lisäksi kuvaamisen kohteena on ollut naapuritonttien rajalla pihatöitä tehneet henkilöt, jotka ovat olleet kuvaamisesta tietoisia. Lisäksi tallenteen hyödyntämisestä todisteena puoltaa myös se, että todisteen on hankkinut yksityinen henkilö omasta aloitteestaan ilman viranomaisen myötävaikutusta. Hovioikeus katsoi samoin kuin käräjäoikeus, että ottaen huomioon edellä mainitut seikat, ei tallenteen hyödyntäminen ole kyseisessä tilanteessa vaarantanut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista. Tämän myötä hovioikeus katsoi, että käräjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen ei ole aihetta. Hovioikeus ei ratkaisussaan muuttanut käräjäoikeuden antamaa ratkaisua.⁵⁶

4.2 Kuvaamisen yhteydessä tapahtuva salakuuntelu

Rikoslain 24 luvun 5 §:n mukaan, joka ilman hänelle kuuluvaa oikeutta teknisellä laitteella kuuntelee tai tallentaa ääntä esimerkiksi keskustelusta, puheesta tai yksityiselämästä aiheutuvan muun äänen, jonka ei ole ollut tarkoitus tulla kyseisen henkilön tietoon, on tuomittava salakuuntelusta. Teko on tuomittava, jos se tapahtuu tai syntyy kotirauhan suojaamassa paikassa tai muualla paikassa, jota kotirauha ei suojaa. Tällöin puheen tulee kuitenkin olla sel-

⁵⁵ THO:2017:6.

⁵⁶ THO:2017:6.

laista, että se ei ole ollut tarkoitettu ulkopuolisen tietoon sellaisissa olosuhteissa, joissa puhuja on olettanut olevansa ilman ulkopuolisia. Salakuuntelusta voidaan tuomita joko sakkoja tai enintään yhden vuoden vankeus. Salakuuntelu yrityksenä on myös rangaistavaa.

Hallituksen esityksessä (184/1999) eduskunnalle on käsitelty myös salakuuntelua. Kyseisessä esityksessä hallitus ehdotti eduskunnalle, että vuonna 1999 rikoslain 24 lukuun sijoitetut kotirauhan rikkomista, salakuuntelua sekä salakatselua koskevat säännökset uudistettaisiin. Jotta salakuuntelu olisi rangaistavaa, tulee sen tapahtua teknisellä laitteella. Salakuuntelua koskee sama sääntely kuin salakatselua. Pelkkä kuunteleminen, joka tapahtuu omin aistein, ei täytä salakuuntelun tunnusmerkistöä. Tällöin teko ei ole siis rangaistavaa. Teko ei ole myöskään rangaistavaa, jos se tapahtuu oikeutetusti. Oikeutetulla salakuuntelulla tarkoitetaan tilannetta, jossa kuunneltava on antanut kuuntelulle oman suostumuksensa. Lisäksi salakuuntelu on oikeutettua silloin, kun siihen on laissa säädetty oikeus. Jotta teosta tulisi rangaistavaa, tulee tekotapana olla tallentaminen, jonka myötä tallennettu ääni voidaan jälkeen päin toistaa uudelleen.⁵⁷

Jotta salakuuntelu olisi tekona rangaistavaa, ei tekoa tarvitse tehdä salaa. Salakuunteluksi ei lasketa kuitenkaan keskusteluja, joissa henkilö, joka nauhoittaa keskustelua, on itse osallisena. Tällöin käyty keskustelu on tarkoitettu myös kyseisen henkilön tietouteen, jonka seurauksena teko ei ole rangaistavaa. Keskustelua nauhoittava henkilö ei saa kuitenkaan tallentaa samassa tilassa olevien muiden henkilöiden puhetta tai ääntä, jos he eivät osallistu keskusteluun. Tällaisessa tilanteessa huoneessa olevien osallistumattomien henkilöiden suostumus tarvitaan, jotta tilassa tapahtuvaa keskustelua voidaan tallentaa.⁵⁸

4.3 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Rikoslain 24 luvun 8 §:n mukaan, joka ilman oikeutta joko joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muulla tavoin toimittamalla lukuisten ihmisten saataville, esittää toisen henkilön yksityiselämästä vihjauksen, tiedon tai kuvan niin, että teko aiheuttaa vahinkoa tai muuta kärsimystä kyseiselle henkilölle, tulee tuomita yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä. Kyseisestä teosta voidaan tuomita tekijälle sakkoja. Kuitenkaan yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä tekoa, jossa yksityiselämää koskevan vihjauksen, tiedon tai kuvan esittäminen tapahtuu politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa, taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta. Lisäksi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisenä ei pidetä merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä julkaisua. Tällöin julkaisun esittäminen on

⁵⁷ HE 184/1999 vp, 25 ja 26.

⁵⁸ Pesonen 2017, 202-203.

hyväksytyä, jos sen esittäminen ei ylitä sisällöltään, toisten oikeudet ja muut olosuhteet huomioon ottaen sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Rikoslain 24 luvun 8 a §:ssä on säädetty törkeästä yksityiselämää loukkaavaan tiedon levittämisestä. Jos yksityiselämää loukkaavassa tiedon levittämisessä aiheutetaan henkilölle suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa, puhutaan tällöin törkeästä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä. Rikoslain mukaan rikoksentehtyjä tulee tällöin tuomita törkeästä yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä joko sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen.

Yksityiselämään ja sen piiriin katsotaan usein kuuluvan niin perhe-elämä, ihmissuhteet kuin terveydentilaa koskevat asiat. Myös tietyissä tapauksissa muun muassa tulotiedot sekä muut omaisuuteen liittyvät tiedot katsotaan kuuluvan yksityisyyden suojan piiriin. Nämä kuitenkin määräytyvät aina tapauskohtaisesti. Yhtenä suurena ongelmana yksityisyyden suojassa on kuitenkin se, että siihen kuuluvia asioita ei pääsääntöisesti voida nimetä niin, että ne kuuluvat tai eivät kuulu yksityisyyden suojan piiriin.⁵⁹ Yksityisyyden suojan laajuuteen vaikuttaa toisinaan se, onko kyseessä oleva henkilö tavallinen kansalainen vai onko kyseessä esimerkiksi julkisuudesta tuttu henkilö tai muulla tavoin merkityksellisessä asemassa oleva henkilö⁶⁰.

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen rikollisena tekona liittyy vahvasti perus- ja ihmisoikeuksiin. Perustuslaissa on säädetty, että jokaisella ihmisellä on oikeus yksityiselämään, joka on perustuslailla turvattu. Koska yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen on kriminalisoitu, on sillä osittain rajattu jokaiselle kuuluvaa sananvapautta. Näiden kahden ristiriidan vuoksi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevat tapaukset ratkaistaan aina tapauskohtaisesti. Tuomiota annettaessa tulee rikoslain kohdan lisäksi tuomiossa ottaa huomioon myös muun muassa sananvapaus.⁶¹

5 Valokuvaaminen

Kun puhutaan valokuvasta, tarkoitetaan yhdistelmää, jossa valo sekä kuvautuminen ovat yhdistyneet valon piirtämäksi kuvaksi. Voidaan ajatella, että valokuva on tallenne jostain todellisesta asiasta. Nykyään jokainen ihminen voi olla valokuvaaja. Teknologian kehittymisen myötä valokuvia sekä videoita voidaan ottaa helposti niin älypuhelimella, digikameralla kuin

⁵⁹ Laukkanen 2008, 28.

⁶⁰ Ylönen 2019.

⁶¹ Rantanen 2015.

tabletilla. Lisäksi Internet-yhteyden avulla otetut valokuvat voidaan helposti jakaa sosiaalisen median palveluissa ja muissa kuvapalvelu alustoilla.⁶²

Valokuvia sekä videoita voidaan kuvata useisiin erilaisiin käyttötarkoituksiin. Erilaisia valokuvien ja videoiden käyttötarkoituksia voivat olla esimerkiksi uutiskuvat, mainoskuvat sekä studiokuvat. Valokuvia ja videoita käytetäänkin usein visualisoimaan erilaisia asioita ja tekemään niistä selkeämpiä. Toisinaan yksityishenkilön valokuvaamasta tapahtumasta, josta valokuva on jaettu sosiaaliseen mediaan, voi tulla nopeasti ja yllättäen tärkeäksi luokiteltu uutistapahtuma. Tällöin kyseinen tapahtuma ja valokuva saattavat herättää laajaa kiinnostusta sekä tehdä valokuvan ottajasta tunnetun. Tällaisessa tilanteessa valokuva voikin välittyä helposti laajalle ihmisjoukolle. Valokuvatun aineiston julkaisemiseen liittyykin aina vastuuta sekä mahdollisesti jopa juridisia rajoituksia ja esteistä, joista valokuvan julkaisijan tulisi olla tietoinen.⁶³

Jotta valokuvaaja ei vahingossa tai huolimattomuuttaan tule rikkoneeksi valokuvaamisen suhteen asetettuja säännöksiä, on kuvaustilanteessa keskeistä tietää, missä ylipäätään valokuvaaja voi kuvata. Lisäksi on tärkeää tietää ne alueet, joissa kuvaaminen on kokonaan kiellettyä tai jossa valokuvaaminen saattaa edellyttää lupaa tai suostumusta. Valokuvaajan olisi hyvä myös tietää, missä tilanteissa tuntematonta ihmistä voidaan kuvata ilman hänen lupansa, sekä milloin ja missä tilanteissa henkilöltä tarvitaan tähän suostumus. Pelkistettynä vastauksena näihin voidaan ajatella, että julkisella paikalla valokuvaaminen on aina sallittua, kunhan se ei loukkaa kenenkään yksityisyyttä. Muualla kuin julkisella paikalla tapahtuva valokuvaaminen edellyttää aina valokuvassa olevien henkilöiden suostumusta. Tätä pelkistettyä ajattelumallia ei voida kuitenkaan aina pitää riittävänä ohjeena, koska kuvaustilanteet sekä kuvauspaikat, kuvattavat kohteet ja henkilöt vaihtelevat samoin kuin valokuvien lopullinen käyttöyhteys vaihtelee. Tämän vuoksi valokuvattaessa on aina tunnettava ne säännökset, jotka saattavat rajoittaa vapaata valokuvaamista.⁶⁴ Seuraavat kolme alalukua käsittelevät julkisella paikalla ja yksityisellä alueella tapahtuvaa valokuvaamista, sekä valokuvaamisen rajoittamista.

5.1 Valokuvaaminen julkisella paikalla

Puhuttaessa yleisestä paikasta tarkoitetaan paikkaa, joka on vapaasti yleisön käytettävissä⁶⁵. Järjestyslain (612/2003) 1 luvun 2 §:n mukaan yleisellä paikalla voidaan tarkoittaa esimerkiksi

⁶² Pesonen 2019, 1-5.

⁶³ Pesonen 2019, 1-5.

⁶⁴ Pesonen 2019, 2.

⁶⁵ Pesonen 2019, 110.

tietä, katuja, toria, jalkakäytävää tai muuta vastaavanlaista aluetta, joka on yleisön vapaassa käytössä. Lisäksi yleisellä paikalla voidaan tarkoittaa rakennusta, joukkoliikenteeseen kuuluvaa kulkuneuvoa tai muuta vastaavaa paikkaa, joka on yleisön vapaassa käytössä jonkin tilaisuuden ajan tai muutoin.

Henkilön ollessa julkisella paikalla on hänen tarkkailemisensa sekä valokuvaaminen sallittua, mikäli yleisöllä on vapaa pääsy kyseiseen tilaan. Julkisella paikalla sekä julkisissa tiloissa olevien henkilöiden kuvaaminen sekä tekninen tarkkailu on kiellettyä, jos henkilöt oleskelevat tiloissa, jotka voidaan luokitella intiimeiksi tai johon yleisöllä ei ole vapaata pääsyä. Tällöin valokuvaaminen on yksityisyyttä loukkaavaa. Euroopan ihmisoikeustuimen antama tulkinta, koskien perhe-elämän ulkopuolella sekä julkisessa tilassa olevan henkilön yksityisyyden piiriin kuuluvaa elämää kuuluu siihen myös henkilön valokuvaamattomuus. Kuvaamista on siis rajoitettu myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkinnan kautta. Tällä on pyritty turvaamaan se, että julkisella paikalla valokuvien ottamisella ei loukata kuvattavana olevan henkilön yksityisyyttä.⁶⁶

Jos julkisella paikalla henkilöillä on vapaa pääsy jonnekin, voidaan heitä tällöin pääsääntöisesti seurata sekä heistä voidaan hankkia tietoa. Tämän myötä julkisissa tiloissa olevat ihmiset voivat olettaa joutuvansa toisten ihmisten tarkkailtavaksi sekä mahdollisesti myös valokuvattavaksi. Julkisia paikkoja ovat muun muassa puistot, torit sekä kadut. Valokuvaajalle kuuluvaa sananvapautta sekä vapaata oikeutta harjoittaa valokuvaamista voi kuitenkin rajoittaa yksityiselämän suoja. Jotta yksityiselämää on voitu suojata, on sen turvaksi säädetty useita rikoslain normeja, jotka samalla myös kaventavat merkittävästi ihmisille kuuluvaa niin sanottua tarkkailu oikeutta. Valokuvaajia kielletäänkin usein perusteettomasti kuvaamasta paikoissa, joita ei kuitenkaan ole lailla suojattu. Valokuvaamisen kieltäminen on mahdollista vain silloin, jos se perustuu lakiin. Muutoin valokuvaamisen kieltäminen on perustuslain vastaista toimintaa.⁶⁷

Pääsääntöisesti voidaan siis ajatella, että julkisella paikalla tapahtuva henkilöiden valokuvaaminen on sallittua. Kuitenkin sellaisten valokuvien ottaminen, jotka jollain tapaa loukkaavat valokuvattavan henkilön yksityisyyttä, ovat kiellettyjä. Tällaisessa tilanteessa henkilön yksityisyyttä voidaan loukata kuvaustilanteessa tai kuvien sisällön myötä. Jossain tilanteissa valokuvattavana oleva henkilö saattaa oman käsityksensä mukaan olla sellaisessa tilanteessa,

⁶⁶ Pesonen 2019, 110.

⁶⁷ Pesonen 2019, 110-111.

jossa hän ei halua tulla kuvatuksi, vaikka valokuvaaminen kyseisessä paikassa olisikin sallittua.⁶⁸ Jotta tällaisia tilanteita voitaisiin välttää, olisi hyvä ilmoittaa mahdollisista kuvausaikeista etukäteen valokuvattaville henkilöille, jos he ovat valokuvasta tunnistettavissa. Jos valokuvattava henkilö antaa valokuvaamiselle suostumuksensa, voidaan henkilöä valokuvata asianmukaisesti, vaikka valokuvaan saattaisi liittyäkin yksityiselämän piiriin kuuluvia piirteitä. Lisäksi valokuvan julkaisemisesta kannattaa aina sopia valokuvattavan kanssa tarkasti kirjallisesti, jotta valokuvattavana oleva henkilö ei voi jälkikäteen muuttaa mielipidettään asian suhteen.⁶⁹

Hovioikeus on vuonna 2005 ratkaissut rikosasian, jossa vastaajaa on syytetty yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä. Hovioikeudessa kyseinen asia on ollut vireillä asianumerolla HelHO:2005:13. Kyseisessä tapauksessa A on ohjelmassaan, jonka sisällöstä A on vastannut, esittänyt tahallaan E:stä kuvaa. E:n kuvaa on esitetty sellaisessa tilanteessa, jossa teko on ollut omiaan aiheuttamaan kärsimystä, vahinkoa tai halveksuntaa E:lle, sekä hänen vanhemmilleen C:lle ja D:lle. E:n kuvassa on ollut esitettynä hänen toimiaan, joita voidaan pitää yksityisinä. A:n ohjelmassa on käsitelty yhteiskunnallista ongelmaa varsin kärjistetysti. Lisäksi lasten kuvaamiseen ei ollut saatu lupia lasten vanhemmilta. Kärjäoikeus ratkaisi asian niin, että A:ta ja hänen työnantajaansa B:tä kohtaan nostetut syytteet hylättiin, koska vastaajien syyllisyys rikokseen oli jäänyt näyttämättä toteen. Syyttäjä sekä asianomistaja valittivat kärjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen. A ja B vaativat valitusten hylkäämistä. Hovioikeuden ratkaisun perusteluista ilmenee, että vaikka A:lla ei ollut E:n kuvaamiseen eikä hänen kuvansa esittämiseen lupaa, on E:n kuvaaminen tapahtunut julkisella paikalla. E on kuvaamisen aikana ollut tilassa, jonne on ollut vapaa pääsy. Lisäksi ohjelman tarkoituksena ei ole ollut kuvata E:n yksityiselämää, vaan kuvaamisella on elävöitetty ohjelmassa käsiteltyä merkittävää yhteiskunnallista aihetta. Nämä sekä sananvapauteen liittyvät seikat huomion ottaen, hovioikeus katsoi, että kärjäoikeuden antamaa tuomiota ei ollut aihetta muuttaa.⁷⁰

5.2 Valokuvaaminen yksityisellä alueella

Jokaisen ihmisen oikeuteen kuuluu yksityinen alue, jossa oleskeleva henkilö saa olla rauhassa. Tällaisia alueita ovat kyseisen ihmisen kodin ja asumisen piiriin kuuluvat alueet. Nämä alueet, jotka voidaan katsoa kuuluvan ihmisen kodin sekä asumisen piiriin, on rikoslaissa suojattu oikeudetonta teknistä tarkkailua sekä tunkeutumista vastaan. Tätä rikoslaissa ilmenevää suojaa

⁶⁸ Pesonen 2019, 111.

⁶⁹ Tiilikka 2008, 214-215.

⁷⁰ HelHO:2005:13.

kutsutaan kotirauhan suojaksi. Kotirauhan suojaa on lisäksi tehostettu kielloilla, jotka koskevat salakatselua sekä salakuuntelua.⁷¹

Rikoslain 24 luvun 1 §:n mukaan, joka oikeudettomasti tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen paikkaan, joka on kotirauhalla suojattu, tai kätkeytyy, rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittämällä esineitä tai muulla samanlaisella toiminnalla, on tuomittava kotirauhan rikkomisesta. Kotirauhan rikkomisesta voidaan tuomita henkilö joko sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen. Rikoslain 24 luvun 2 §:n mukaan, jos kotirauhan rikkomisessa rikokseen osallinen tai sen tekijä on varustautunut tekoa varten aseella tai muulla välineellä, joka on soveltuva henkilöä kohtaan tehtävään väkivaltaan, tai jos teon osallisen ilmeisenä tarkoituksena on kohdistaa henkilöön väkivaltaa tai vahingoittaa hänen omaisuuttaan, voidaan tekijä tuomita törkeästä kotirauhan rikkomisesta. Lisäksi henkilö voidaan tuomita törkeästä kotirauhan rikkomisesta, mikäli rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän omaisuuden vahingoittamisen, uhkailun taikka rikoksentekijöiden lukumäärän vuoksi syytä pelätä oman turvallisuutensa puolesta. Jos kokonaisuutena arvostellen kotirauhan rikkominen on ollut törkeää, rikoksentekijä voidaan tuomita teosta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen.

Jotta henkilö voi saada kotirauhan suojaa edellyttää se, että henkilö on säännöksessä eriteltyssä paikassa oikeusjärjestyksen hyväksymällä tavalla. Tämän myötä esimerkiksi niin kutsutut talonvaltaajat eivät ole oikeutettuja kotirauhan suojaan.⁷² Kotirauhan suojaamia paikkoja ovat loma-asunnot, asunnot sekä muut asumiseen tarkoitetut tilat. Muita asumiseen tarkoitettuja tiloja ovat esimerkiksi hotellihuone, teltta sekä asuntovaunu. Kotirauhan suojaan kuuluvat lisäksi asuintalojen porraskäytävät sekä asukkaiden yksityisalueeseen kuuluvat pihat.⁷³

Helsingin hovioikeus on ratkaisussaan, joka on yksilöity diaarinumerolla R 12/3198, ottanut kantaa salakatseluun sekä kunnianloukkaukseen. Kyseisessä tapauksessa A oli ottanut aviopuolisostaan B:stä valokuvia sekä videotallenteita, joissa B oli kotonaan päihtymyksensä vuoksi tiedottomassa tilassa. A oli kuvannut B:tä asianosaisten yhteisessä kodissa, jossa B oli ollut kotirauhan suojaamassa paikassa. A oli esittänyt ottamansa valokuvat sekä videotallenteet kirjallisina todisteina oikeudenkäynnissä, joka koski A:n ja B:n yhteisten lasten huoltoa, taapaingoikeutta sekä asumista. Kyseisessä tapauksessa pohdittavaksi jäi, oliko A rikkonut salakatselun sekä kunnianloukkauksen tunnusmerkistöt teollaan.⁷⁴

⁷¹ Pesonen 2019, 137.

⁷² Tiilikka 2008, 206.

⁷³ Suvanto, Rinne & Mäkelä 2009, 160-161.

⁷⁴ HelHo:2014:1.

Käräjäoikeus katsoi ratkaisussaan, että A oli syyllistynyt salakatseluun, mutta syytteet kunnianloukkauksesta käräjäoikeus hylkäsi. Käräjäoikeus katsoi näytetyksi sen, että B:stä otetut kuvat sekä tallenne oli kuvattu kotirauhan suojaamassa paikassa. Molemmat sekä A että B vallittivat käräjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen. Hovioikeus katsoi ratkaisussaan, että A:n kuvaaminen ei kyseissä tapauksessa ollut tapahtunut oikeudettomasti. Jos valokuvaaminen olisi tapahtunut oikeudettomasti, olisi A voitu tuomita salakatselusta. Koska hovioikeus katsoi, että A:n toiminta on tapahtunut oikeudellisesti, hovioikeus hylkäsi A:ta koskevan syytteen salakatselusta. Lisäksi hovioikeus katsoi, että A ei ole syytteessä tarkoitetulla menettelyllään syyllistynyt kunnianloukkaukseen. Tämän myötä hovioikeus muutti käräjäoikeuden antamaa tuomiota niin, että A:ta koskevat syytteet kunnianloukkauksesta sekä salakatselusta hylättiin, ja A vapautettiin käräjäoikeudessa tuomitusta rangaistuksesta.⁷⁵

5.3 Valokuvaamisen rajoittaminen

Puhuttaessa valokuvaamisen rajoittamisesta tarkoitetaan lakiin, säännökseen taikka keskinäiseen sopimukseen perustuvaa määräystä. Tällä määräyksellä kielletään valokuvaamisoikeuden käyttäminen, joka kuuluu sananvapauden piiriin. Kyseisellä määräyksellä vapaaksi luokiteltu valokuvaaminen estetään. Valokuvaamista rajoitetaan pääsääntöisesti yleisen taikka yksilön edun suojan vuoksi. Rajoitus tilanteet voivat perustua muun muassa turvallisuusnäkökohtiin, yksityisyyden suojaan taikka muuhun hyväksyttävään perusteeseen.⁷⁶

Rajoituksia pohdittaessa on punnittava rajoituksen aiheuttamat perus- ja ihmisoikeuksien kollisiotilanteet, rajatun kiellon ala sekä perusteet. Pääsääntöisesti juridinen sääntely rakennetaan oikeushyvien määrittämiselle sekä oikeuksien, velvollisuuksien ja suojakeinojen kirjaamiselle. Vaikka rajoituksia säädettäessä pyritään aina huomioimaan se, että käytännön tulkintatilanteissa ei syntyisi yhteentörmäyksiä, tapahtuu niitä silti toisinaan.⁷⁷

Ihmisoikeudet sekä perusoikeudet ovat samanarvoisia. Tämän myötä niille ei ole määritelty keskinäistä paremmuusjärjestystä. Kuten muidenkin lakien kohdalla, myös ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien yhteensovittaminen on vaikeaa. Yhteensovittaminen pyritään kuitenkin aina toteuttamaan tapauskohtaisesti. Kollisiotilanteissa perusoikeudet saattavat joutua vastakkain. Tällaisessa yhteentörmäys tilanteessa ratkaisun myötä toisen perusoikeuden käyttö saattaa estyä kokonaan tai sen käyttö saattaa osittain rajoittua. Valokuvausoikeudessa tällainen rajoi-

⁷⁵ HelHo:2014:1.

⁷⁶ Pesonen 2019, 109.

⁷⁷ Pesonen 2019, 109.

tuksen toteutuminen merkitsee, että valokuvaajalle kuuluva sananvapaus taipuu toisen suojattavan oikeuden myötä. Sananvapauden taipumisen myötä estää se valokuvaajaa käyttämästä sananvapauteen kuuluvaa valokuvaamisoikeuttaan. Rajoitus voi rajoittaa valokuvausta niin, että valokuvaaja ei saa lainkaan valokuvata tai kuvauskielto on rajattu vain tiettyyn alueeseen, tilaan tai tiettyyn aikaan.⁷⁸

Kansalaisille kuuluvia perusoikeuksia, kuten esimerkiksi sananvapautta ja sen käyttöä, voidaan rajoittaa lailla. Pääsääntöisesti valokuvaamista rajoittavat kiellot perustuvat yhteiskunnan sisäiseen sekä ulkoiseen turvallisuuteen. Valokuvauskieltojen päälinjaisina syinä ovat muun muassa salaiseksi määriteltyjen intressien ja henkilöiden yksityisyyden suojaaminen ja turvaaminen, sekä toimintarauhan turvaaminen viranomaisille. Valokuvaamisen rajoitukset voivat olla joko totaalisia ja estää liikkumisen kokonaan rajatulla alueella, kieltää valokuvaamisen tietyllä alueella sekä oikeuttaa tietyt virkamiehet kieltämään liikkumisen ja valokuvaamisen.⁷⁹

Hoitaessaan poliisille annettuja tehtäviä, poliisilla on oikeus antaa käskyjä sekä kielloja, joita jokaisen ihmisen tulee noudattaa. Missään laissa ei kuitenkaan ole määräystä, jonka myötä poliisilla olisi oikeudet kieltää kuvaaminen rikos- ja onnettomuuspaikoilla. Poliisilla on valtuudet rikospaikoilla eristää sekä kieltää pääsy alueelle, vaikka kyseinen alue olisikin yleinen alue. Kuitenkaan poliisin oikeudet eivät kata oikeutta kieltää yleisesti tapahtuvaa valokuvaamista yleisellä paikalla tai rikosalueen ympäristössä. Lainsäädännön puitteissa valokuvaaminen rikospaikalla on siis sallittua. Lisäksi rikospaikan läheisyydessä voidaan lain mukaan päävystää, valokuvata ja haastatella, kunhan teot eivät tapahdu poliisin rikospaikaksi eristämällä alueella eikä teko häiritse poliisien työskentelyä. Tilanteessa, jossa poliisi on antanut valokuvaamiskiellon, tulee kiellosta laillinen, kun valokuvauksen kohteena oleva alue on poliisin eristämä. Tällaisessa tilanteessa eristämispäätöksen tulee kuitenkin koskea vain kyseiselle alueelle menoa sekä siellä valokuvaamista.⁸⁰

6 Onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen

Syyskuussa 2017 Karjalainen-lehti julkaisi uutisen, jonka mukaan valokuvaaminen onnettomuuspaikoilla sekä onnettomuustilanteiden seuraaminen sivullisten toimesta on lisääntynyt huomattavasti viime vuosien aikana. Kyseisen uutisen mukaan jo 2017 vuonna pelastusviranomaiset, kuten ensihoitajat, ovat joutuneet hälyttämään joillekin pelastustehtäville avuksi

⁷⁸ Pesonen 2019, 109.

⁷⁹ Pesonen 2019, 112-113.

⁸⁰ Pesonen 2019, 120.

poliisipartion. Poliisipartion tehtävänä on ollut ohjata uteliaat sivusta seuranneet kansalaiset pois tapahtumapaikalta. Tämän avulla pelastusviranomaisille on voitu taata työrauha. Uutisesta kuitenkin ilmenee, että toisinaan on myös ollut tilanteita, jolloin poliisipartiota ei olla saatu ensihoitajien tueksi pelastustehtävälle. Tällaisessa tilanteessa vähintäänkin yhden pelastushenkilön resurssi pelastustehtävän sijaan on kulunut uteliaiden sivullisten opastamiseen.

⁸¹

Yle on julkaissut vuonna 2019 verkkosivuillaan uutisen, joka koskee myös onnettomuuspaikoilla tapahtuvaa valokuvaamista. Uutisesta ilmenee, että onnettomuuspaikoilla sivullisten käyttäytyminen ei ole muuttunut vuoden 2017 Karjalaisen julkaisemasta uutisesta. Sen sijaan vaikuttaa, että sivullisista on tullut entistä uteliaampia. Edelleen 2019 julkaistusta uutisesta ilmenee, että toisinaan osa pelastushenkilöistä joutuu onnettomuuspaikalla keskittymään enemmän sivullisten ohjaamiseen kuin itse pelastustehtävään. Toisinaan edelleen tapahtumapaikalle joudutaan lisäksi kutsumaan poliisipartio paikalle, jonka tehtäväksi jää uteliaiden sivullisten ohjaaminen. Onnettomuuspaikkojen valokuvaaminen on lisäksi vaarantanut useissa tilanteissa pelastushenkilöiden turvallisuutta. Esimerkiksi liikenneonnettomuuksien yhteydessä uteliaat sivulliset, jotka ovat valokuvanneet onnettomuuspaikkaa ohiajaessaan, ovat meinanneet muutaman kerran ajaa pelastushenkilöstön yli.⁸²

Kalevan vuonna 2017 julkaisemasta uutisesta ilmenee, että pelastusviranomaiset ovat olleet jo 2017 vuonna erityisen huolissaan valokuvaamisesta, jota tapahtuu onnettomuuspaikoilla. Onnettomuuspaikalla tapahtuvasta valokuvaamisesta on tullut lähes vakio ilmiö älypuhelimien myötä. Usein älypuhelimien sekä onnettomuuspaikkojen valokuvaamisen myötä yhä useammalle henkilölle tulee ensisijaisesti mieleen onnettomuuspaikalla valokuvan ottaminen, jonka jälkeen vasta onnettomuuden uhreja ruvetaan auttamaan.⁸³

6.1 Viranomaisten toiminta onnettomuuspaikalla

Onnettomuustilanteissa viranomaisille kuuluva strateginen sekä operatiivinen johtaminen perustuu lainsäädäntöön. Lainsäädäntöön on määritelty onnettomuuden tyypin sekä onnettomuusuhan mukaan se yleisjohtaja, joka on kulloisessakin tilanteessa vastuussa onnettomuuspaikalla.⁸⁴ Onnettomuuspaikalla tapahtuva pelastustoiminnan johtaminen jaetaan kahteen

⁸¹ Kuittinen 2017.

⁸² Yle.fi 2019, Onnettomuuspaikoilla kuvataan turvallisuudesta ja yksityisyydestä piittaamatta - ” Jos pystyt antamaan apua, auta ja jätä kuvaaminen”.

⁸³ Kuittinen 2017.

⁸⁴ Harju & Martikainen 2006, 33.

osaan. Pelastustoiminnan johtaminen jaetaan itse onnettomuuspaikalla tapahtuvaan johtamiseen sekä laajemman kuvan johtamiseen, jota tapahtuu koko ajan onnettomuuden taustalla.⁸⁵

Pelastuslain (379/2011) 36 §:n mukaan johtosuhteet onnettomuustilanteissa on määritelty eri viranomaistahojen kesken tarkasti. Pelastuslain 35 §:n mukaan onnettomuustilanteessa pelastustoiminnan johtajalla on todella laajat toimivaltuudet. Johtajan vastuulla onnettomuustilanteessa on tilannekuvan ylläpitäminen sekä toiminnan yhteensovittaminen. Eri pelastushenkilöiden yksiköiden toiminta oman johdon alaisuudessa pyritään toteuttamaan niin, että jokaisen pelastushenkilön toimenpiteet kokonaisuudessaan edistävät onnettomuuden tai sen seurausten tehokasta torjuntaa.

Poliisilain (872/2011) 2 luvun 8 §:n mukaan poliisilla on oikeus eristää, sulkea sekä tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue, sekä oikeus rajoittaa liikkumista alueella, jos se katsotaan tarpeelliseksi yleisen järjestyksen sekä turvallisuuden ylläpitämiseksi. Lisäksi poliisilla on oikeus tehdä edellä mainitut niin sanotut hajauttamistoimenpiteet, jos se on poliisitutkinnan turvaamisen tai onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden, onnettomuuden kohteena olevien henkilöiden yksityisyyden tai muun vaaraan joutuneen omaisuuden suojaamiseksi tarkoitettu toimenpide. Lisäksi poliisilla on oikeus kiireellisessä tapauksessa ilman määräystä eristää sekä tyhjentää kotirauhan tai julkisrauhan suojaama alue. Poliisilla on oikeus tyhjentää sekä eristää alue, jos se on välttämätöntä tilanteessa, jossa henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavaa vaaraa pyritään torjumaan eikä kyseistä aluetta voida muulla keinoin suojata.

Poliisilain 9 §:n mukaan poliisilla on lisäksi oikeus määrätä jokin väkijoukko siirtymään tai jopa hajaantumaan, jos väkijoukon kokoontuminen joko vaarantaa yleistä järjestystä sekä turvallisuutta tai on jollain tapaa esteenä liikenteelle. Poliisilla on oikeus hajottaa tai siirtää väkijoukko myös, jos väkijoukossa olevat henkilöt uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella saattavat todennäköisesti syllistyä rikokseen, jonka kohteena on henki, terveys, vapaus, kotirauha tai omaisuus. Jos poliisin antamaa määräystä hajaantumisesta tai siirtymisestä ei noudateta, poliisilla on oikeus hajottaa kyseinen väkijoukko voimakeinoin. Jos joku väkijoukkoon kuuluva alkaa niskoittelemaan väkijoukon hajotuksen yhteydessä, poliisilla on oikeus ottaa niskoitteleva henkilö kiinni. Niskoitteleva henkilö tulee päästää vapaaksi joko heti, kun tehtävän tarkoitus on saavutettu, mutta viimeistään 12 tunnin kuluttua kiinni otosta.

⁸⁵ Kaukonen 2006, 151-153.

Satakunnan kansa julkaisi vuonna 2017 uutisen, joka käsitteli sivullisten aiheuttamia vaaratilanteita onnettomuuspaikoilla. Uutisen mukaan onnettomuuspaikkojen ohi ajavista autoista on tullut viimeisten vuosien aikana yhä suuremmaksi kasvava turvallisuusriski niin pelastushenkilökunnalle, onnettomuuden uhreille kuin muille onnettomuuspaikkaa ohittaville. Kasuvan riskin syynä on onnettomuuspaikkojen ohi ajavien autojen kuljettajien valokuvaaminen. Usein onnettomuuspaikkaa ohittava kuljettaja saattaa samalla ottaa onnettomuuspaikasta valokuvaa tai videota älypuhelimellaan. Tällaisissa tilanteissa valokuvaaminen itsessään ei ole aiheuttanut pelastushenkilökunnalle vaaraa. Vaara on aiheutunut vasta siitä kohtaa, kun ohiajavan auton kuljettajan keskittyminen auton ajamiseen on herpaantunut. Tällöin onnettomuuspaikan ohittaminen ei ole aina tapahtunut turvallisesti, jonka myötä pelastushenkilökunnalle on toisinaan syntynyt vaaratilanteita, kun autoa ajava henkilö ei ole esimerkiksi huomannut ajoväylää mahdollisesti ylittävää pelastushenkilöä. Onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen on vaikuttanut suoraan sekä työturvallisuuteen kuin muiden tiellä liikkujien turvallisuuteen.⁸⁶

6.2 Media onnettomuuspaikalla

Poliisilain 26 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus yksittäistapauksessa antaa kaikkia paikalla olevia kansalaisia velvoittavia tarpeellisia kieltoja sekä käskyjä. Poliisin valtuudet toimia edellä mainitusti perustuu muun muassa poliisilakiin. Lisäksi poliisilain 18 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on aina oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää tietty yleisessä käytössä oleva paikka tai alue. Lisäksi poliisi voi rajoittaa alueella tapahtuvaa liikkumista, jos se katsoo sen tarpeelliseksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi. Myös jos liikkuminen alueella häiritsee tutkintaa taikka onnettomuuspaikalla suoritettavia toimenpiteitä, voi poliisi päättää alueen tyhjentämisestä.

Medialle, joka kattaa niin valokuvaajat kuin toimittajat, ei ole missään laissa säädettyä erityistä oikeutta päästää tapahtumapaikalle, joka on yleisöltä suljettu. Kuitenkin sananvapauden, joka on yksi ihmisten perusoikeuksista, kuuluu tiedonsaantioikeus. Tämä puoltaa osaltaan sitä, että onnettomuuspaikalla poliisi voi harkita, voidaanko tiedotusvälineen edustaja päästää käymään onnettomuuspaikalla, jotta tämä voi tehdä tapahtumapaikalla tarpeellisia havaintoja ja ottaa tarpeelliset valokuvat. Tällöin tiedotusvälineen edustajan tulee kuitenkin yrittää parhaansa, että hän ei toimillaan vaarana tai vaikeuta rikostutkintaa ja alueella olevien turvallisuutta.⁸⁷

⁸⁶ Laasanen 2017, Autoilijat ajavat onnettomuuspaikkojen läpi kännykkäkamera kädessä - pelastusväki joutuu pelkäämään henkensä puolesta.

⁸⁷ Tiilikka 2008, 218.

Tilanteessa, jossa poliisi päästää tiedotusvälineen edustajan onnettomuuspaikalle, ottaa poliisi huolehdittavakseen jo paikalla olevien henkilöiden turvallisuuden lisäksi tiedotusvälineen edustajan turvallisuuden. Toisinaan voi aiheutua myös ylimääräisiä turvallisuusriskejä, kun tiedotusvälineiden edustajia päästetään onnettomuuspaikalle. Tällöin suurimpana riskinä on, että tiedotusvälineiden edustajia ei syystä tai toisesta eroteta esimerkiksi onnettomuuden uhreista tai rikoksentekeijöistä. Tämän myötä on selvää, että tilanteissa, joissa onnettomuuspaikalla on valmiiksi kiire sekä useita onnettomuuden osallisena olevia henkilöitä, ei poliisin ensimmäisenä prioriteettina ole auttaa ja opastaa tiedotusvälineiden edustajia. Lisäksi tiedotusvälineiden edustajien päästessä tapahtuma-alueelle saattavat he vahingossa huomaamattaan sijoittua niin, että se häiritsee jollain tapaa poliisin tarpeellisia toimenpiteitä, kuten voimankäyttöä.⁸⁸

Apulaisoikeusasiamies on päätöksessään 442/4/04 antanut eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla asiassa olleelle rikosylikonstaapelille huomautuksen lainvastaisesta menettelystä. Kyseisessä tapauksessa puolustusvoimien Pasi-miehistönkuljetusvaunu oli suistunut tieltä 29.01.2004 Valkealassa. Suistumisen myötä yksi Karjalan Prikaatin kantahenkilökuntaan kuulunut oli menehtynyt tapahtumapaikalla sekä usea muu henkilökunnan jäsen oli loukkaantunut. Onnettomuuden seurauksena puolustusvoimat asettivat kyseiselle tieosuudelle tiesulut molempiin suuntiin, jonka vuoksi muun muassa Kouvolan Sanomien toimittaja ja valokuvaaja eivät olleet päässeet paikalla. Lähellä asuva toinen Kouvolan Sanomien toimittaja oli myös hälytetty onnettomuuspaikalle ottamaan valokuvia. Kyseinen toimittaja pääsi onnettomuuspaikalle kävellen ja otti kuvan kaatuneesta miehistönkuljetusvaunusta. Valokuvan ottamisen jälkeen virkatehtävässään ollut rikosylikonstaapeli oli käskenyt toimittajan näyttämään ottamansa valokuvan, poistamaan sen sekä poistumaan paikalta. Toimittaja teki annetun käskyn mukaisesti.⁸⁹

Tämän seurauksena Kouvolan Sanomien päätoimittaja toimitti 17.02.2004 päivätyyn kirjeen oikeusasiamiehelle. Päätoimittaja pyysi tutkimaan rikosylikonstaapelin menettelyä puolustusvoimien onnettomuuspaikalla. Kantelussa kerrottiin, että lehden toimittaja oli kävellyt onnettomuuspaikalle ilman aiheuttamatta mitään haittaa pelastustoimille. Rikosylikonstaapelin onnettomuuspaikan toiminta oli päätoimittajan mukaan vaikeuttanut toimittajien työtä muutoinkin kyseisellä onnettomuuspaikalla, sillä Kouvolan sanomien kuvaajaa ja toimittajaa eivät olleet päässeet lähellekään onnettomuuspaikkaa.⁹⁰

⁸⁸ Tiilikka 2008, 218.

⁸⁹ Apulaisoikeusasiamiehen päätös 442/4/04.

⁹⁰ Apulaisoikeusasiamiehen päätös 442/4/04.

Apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä apulaisoikeusasiamies on vedonnut Suomen perustuslain 12 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan kaikilla on sananvapaus. Jokaisella on oikeus Suomen perustuslain mukaan ilmaista, julkistaa sekä vastaanottaa tietoja, mielipiteitä sekä muita viestejä ilman, että kukaan estää sitä ennakolta. Lisäksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan viestintään ei saa puuttua yhtään sen enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys oikeusvaltiossa. Apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä on myös vedottu poliisilain 18 §:n 1 momentin oikeuteen, jolloin poliisilla on oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka, sekä 26 §:n mukaan poliisilla on oikeus yksittäistapauksessa antaa jokaista velvoittavia käskyjä sekä kieltoja. Lisäksi päätöksessä on vedottu rikoslain 24 luvun 6 §:n, joka koskee oikeudettomasti teknisellä laitteella katselua tai kuvaamista.⁹¹

Apulaisoikeusasiamiehelle toimittamassaan selvityksessä rikosylikonstaapeli on kertonut saaneensa tehtäväkseen mennä kyseiselle onnettomuuspaikalle. Rikosylikonstaapelin mukaan tietosuuden päihin oli laitettu sulut, mutta muihin tien liittymiin sulkuja ei ollut asetettu. Tämän myötä rikosylikonstaapelin mukaan onnettomuusaluetta ei ollut merkitty eristetyksi alueeksi. Suorittaessaan työtehtäväänsä rikosylikonstaapeli oli yhtäkkiä huomannut kamerasta aiheutuneen salamavalon välähdyksen. Tämän jälkeen hän oli kysynyt toimittajalta mitä toimittaja oli kuvannut, pyytänyt nähdä kuvan sekä pyytänyt tätä poistamaan kuvan. Rikosylikonstaapeli perusteli valokuvan poistamista sillä, että pienestä digikameran ruudusta ei voinut nähdä selkeästi, näkyikö osittain peitetty vainaja valokuvassa vai ei.⁹²

Apulaisoikeusasiamiehen mukaan onnettomuuspaikan aluetta ei ollut lain mukaisesti eristetty oikein. Lisäksi rikosylikonstaapelilla ei olisi ollut valtuuksia lain nojalla tarkastaa kamerassa olevia valokuvia eikä käskä poistamaan alueelta otettuja valokuvia. Siten rikosylikonstaapeli on menetellyt tilanteessa lainvastaisesti antamalla edellä mainitut toimivaltaansa kuulumatomat määräykset. Kuitenkin rikosylikonstaapelilla on onnettomuustilanteessa ollut oikeus käskä lehden toimittajaa poistumaan onnettomuuspaikalta. Lisäksi kantelussa oli otettu kantaa siihen, että onnettomuusalue oli eristetty niin, että toimittajilla ja kuvaajilla ei ollut mahdollisuutta päästä alueelle, vaikka siitä ei olisi kantelun mukaan aiheutunut pelastustoilille haittaa. Apulaisoikeusasiamiehen saaman selvityksen mukaan lehdistön päästämistä onnettomuuspaikalle niin, että se olisi tapahtunut ohjatusti ja johdetusti, ei ollut mahdollista

⁹¹ Apulaisoikeusasiamiehen päätös 442/4/04.

⁹² Apulaisoikeusasiamiehen päätös 442/4/04.

järjestää onnettomuustilanteessa vallinneiden muiden vaaratilanteiden vuoksi. Apulaisoikeusasiamies on päätöksessään katsonut, että tältä osin asiassa on menetelty lainmukaisesti.⁹³

7 Onnettomuuspaikan valokuvaaminen ulkomailla

2018 vuoden alussa Ruotsissa tuli voimaan uusi laki. Uuden lain myötä tarkoituksena on varsinkin puuttua rikoksiin, jotka kohdistuvat laittoman yksityisyyden suojan loukkaukseen. Laki on kohdistettu muun muassa kostopornon levittämiseen sekä muihin Internetin loukkauksiin. Samalla lakia voidaan kuitenkin soveltaa myös onnettomuuspaikoilla tapahtuvaan valokuvaamiseen. Lain myötä onnettomuuspaikalla valokuvaava henkilö voi nykyään saada rangaistuksen, jos otetusta valokuvasta on tunnistettavissa onnettomuuden uhrin henkilöllisyys.⁹⁴

Onnettomuuspaikalla valokuvaavan henkilön mahdollinen rangaistus teostaan vaihtelee päivasakoista aina vankeuteen asti. Ruotsin ambulanssiyhdistyksen mielestä uusi laki on hyvä alku siihen, että joskus kaikki onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen olisi kokonaan rangaistavaa. Ruotsissa onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen on myös riesa. Yhdistyksen mukaan usein onnettomuuspaikalle saapuvat ihmiset kaivavat älypuhelimensa esille ja alkavat valokuvaamaan. Tämä aiheuttaa koko pelastushenkilöstölle lisätyötä, kun onnettomuuden uhrien lisäksi pelastushenkilöt yrittävät suojautua valokuvauksen kohteeksi joutumiselta. Yhdistyksen mukaan on kiinnostavaa seurata, miten onnettomuustilanteiden valokuvaamisen rangaistavuus tulee vaikuttamaan onnettomuustilanteiden valokuvaamiseen.⁹⁵

Elokuussa 2017 Ruotsin hallituksen lakiesityksessä 2016/17:222 käsiteltiin uutta lakiesitystä. Lakiesityksessä hallitus esitti usean eri lain kohdan muuttamista sekä nykyaikaistamista. Yksi näistä uusista ehdotuksista koski yksityisyyden suojaa kohtaan kohdistuvia rikkomuksia. Hallituksen lakiesityksen mukaan teknologian kehityksen sekä Internetin yleistymisen myötä on syntynyt uusia myönteisiä sekä negatiivisia muutoksia. Myönteiset muutokset ovat koskeneet ilmaisunvapauden sekä demokraattisen keskustelun helpottumista. Kuitenkin negatiivisena muutoksena yksityisyyden suojaa koskevat loukkaukset ovat muuttaneet vuosien aikana muotoaan. Jotta Ruotsin yksityisyyden suojan koskemattomuutta voitaisiin teknologian sekä sosiaalisen kehityksen myötä turvata, hallitus on esittänyt lakiesityksessään, että yksityisyyden suojaa tulisi vahvistaa sekä nykyaikaistaa vastaamaan tämän hetken tilannetta.⁹⁶

⁹³ Apulaisoikeusasiamiehen päätös 442/4/04.

⁹⁴ SVT.SE 2017, Ny lag införs mot kränkningar på nätet.

⁹⁵ SVT.SE 2018, Fotografera olyckor kan nu ge fängelse - Ambulansförbundet jublar.

⁹⁶ Riksdagen.se 2017, Regeringens proposition 2016/17:222.

Vuoden 2017 hallituksen lakiesityksessä ehdotettiin, että Ruotsin rikoslakiin sisällytettäisiin uusi pykälä, koskien yksityisyyden suojaa kohtaan tapahtuvia rikoksia. Asetuksen tarkoituksena oli tehdä toisen yksityisyyttä loukkaavan tietyn tyyppisen kuvan tai muun tiedon levittämisestä rangaistavaa. Tällaisessa tilanteessa levitettävän tiedon tulee aiheuttaa rikoksen uhrille tai hänen lähipiiriinsä kuuluvalle henkilölle vakavaa haittaa. Teon katsotaan olevan törkeä, jos tekoon liittyvän kuvan sisältö, sen levitystapa tai laajuus aiheuttaa rikoksen uhrille tai hänen lähipiirissään olevalle henkilölle vakavaa haittaa. Perusmuotoisena rikoksesta voitaisiin tekijälle tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Jos teko luokitellaan törkeäksi, voidaan tekijälle tuomita tällöin vankeusrangaistus, jonka pituus vaihtelisi kuuden kuukauden sekä neljän vuoden välillä. Rikoksen tekijän rikosoikeudellista vastuuta tulee pohtia uudelleen, jos rikoksen tekemisen tarkoitus sekä muut olosuhteet ovat olleet perustelluja.⁹⁷

Hallituksen lakiesityksen mukaan uuden lain kohdan tulisi koskea henkilöä, joka on loukannut toisen yksityisyyttä. Uuden lain kohdan mukaan jokainen, joka loukkaa toisen yksityisyyttä levittämällä kuvaa tai muuta tietoa toisen seksuaalisuudesta, terveydentilasta, kokonaan tai osittain alastomana olevasta vartalosta, henkilöstä, joka on joutunut rikoksen uhriksi tai on erittäin haavoittuvassa tilassa, tulee tuomita teostaan. Jokaisessa tilanteessa tuomiovaltaa käyttävän henkilön tulee aina arvioida tehdyn rikoksen vakavuutta. Teon vakavuutta arvioi-
dessa tulee ottaa huomioon otettu valokuva, sen sisältö, valokuvan leviämistapa sekä valokuvan leviämisen laajuus. Tekoa arvioidessa tulee lisäksi pohtia, mitä valokuvan jakaminen on voinut aiheuttaa rikoksen uhrille.⁹⁸

8 Onnettomuuspaikalla tapahtuvan valokuvaamisen kriminalisointi

Suomessa julkisella paikalla tapahtuva valokuvaaminen on lain mukaan kaikille henkilöille kuuluvaa sananvapautta. Jokainen henkilö voi valokuvata erilaisia asioita sekä tapahtumia omaan käyttöönsä. Valokuvaaminen julkisella paikalla voi tulla rangaistavaksi siinä kohtaa, jos valokuvaaja jakaa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa toisen henkilön yksityiselämää loukkaavaa tietoa esimerkiksi valokuvan muodossa. Suomessa ei tällä hetkellä ole vielä laadittu erikseen säännöksiä siitä, onko joissain tietyissä tilanteissa julkisella paikalla tapahtuva valokuvaaminen kiellettyä.⁹⁹

⁹⁷ Riksdagen.se 2017, Regeringens proposition 2016/17:222.

⁹⁸ Riksdagen.se 2017, Regeringens proposition 2016/17:222.

⁹⁹ Ziemann 2019.

Tällä hetkellä onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen on rangaistavaa niin Saksassa kuin Ruotsissa. Saksassa on käytössä laki, jonka mukaan valokuvaaja, joka kuvaa avuttomassa tilassa olevaa henkilöä, voidaan tuomita sakkoihin tai jopa enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Tällaisessa tilanteessa valokuvaaja pääsääntöisesti aina loukkaa uhrin yksityisyyttä valokuvaamalla tätä. Sillä, levittääkö valokuvaaja ottamansa valokuvan vai ei, ei ole merkitystä rangaistuksen suhteen. Saksassa poliisille on lisäksi annettu valtuudet ottaa valokuvaajan omistama kännykkä pois, jos hän valokuvaa uhria. Saksassa poliisi seuraa tarkasti muun muassa liikenneonnettomuuspaikoilla ohi ajavia autoja sekä sakottaa onnettomuutta valokuvaavia henkilöitä.¹⁰⁰

Suomessa onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen on viime vuosien aikana yleistynyt. Samalla valokuvaamisesta on tullut uusi onnettomuuspaikkojen riesa, josta muun muassa sisäministeriö on tietoinen. Kuitenkaan ministeriöstä saatujen tietojen mukaan Suomessa ei ole vielä tehty mitään päätöstä koskien Suomessa tapahtuvaa onnettomuuspaikan valokuvaamista ja sen rangaistavuutta.¹⁰¹ Suomessa muun muassa poliisi sekä muu pelastustoimi ovat sitä mieltä, että onnettomuuspaikoilla tapahtuvan valokuvaamisen rangaistavuutta tulisi pohdita. Moni pelastushenkilöstöön kuuluva pitää vähintäänkin epäeettisenä sitä, että onnettomuuspaikan ohi kulkevat sivulliset ottavat onnettomuuspaikasta valokuvia sekä julkaisevat niitä sosiaalisessa mediassa. Lisäksi uteliain sivullisten parveilla onnettomuuspaikalla saattavat he samalla haitata poliisin sekä muiden pelastusyksiköiden toimintaa.¹⁰²

Joissain tilanteissa onnettomuuden uhrien valokuvien jakaminen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa saattaa rikkoa Suomen lakia. Tällöin kyseessä voi olla yksityiselämän loukkaaminen. Suomessa henkilö saattaa syyllistyä siinä kohtaa rikokseen, kun hän levittää julkisella paikalla ottamaansa valokuvaa julkiseen jakoon. Näiden lisäksi pelastushenkilöt haluaisivat, että Suomessa onnettomuuspaikan valokuvaamisesta tulisi rangaistavaa, jotta sivulliset eivät jakaisi muun muassa sosiaalisessa mediassa onnettomuuspaikalta otettuja valokuvia. Joissain tilanteissa sivullisen jakama valokuva on saattanut tavoittaa sosiaalisen median kautta onnettomuuden uhrien omaiset ennen kuin virkavalta on kerennyt viemään omaisille mahdollista suru-uutista. Lisäksi pelastusviranomaisten mielestä onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen vaarantaa yleistä liikenneturvallisuutta. Joissain tilanteissa sivullinen saattaa parkkeerata oman autonsa vaaralliseen paikkaan yrittäessään ottaa valokuvaa onnettomuuspaikalta. Pahimmissa tapauksissa sivulliset saattavat vastoin tieliikennelakia esimerkiksi sotkea

¹⁰⁰ Ziemann 2019.

¹⁰¹ Ziemann 2019.

¹⁰² Autio 2018.

onnettomuuspaikkaa, joka voi vaarantaa vakavien onnettomuuksien tutkintaa. Näiden syiden vuoksi joidenkin poliisien sekä pelastusviranomaisten mielestä valokuvaaminen onnettomuuspaikalla tulisi Suomessa olla myös rangaistavaa.¹⁰³

8.1 Lakien säätäminen

Yksi eduskunnan tärkeimmistä tehtävistä on lakien säätäminen. Lakien säätäminen tapahtuu pääsääntöisesti eduskunnan täysistunnossa. Lakien säätämisessä eduskunnalla on kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa eduskunta voi säätää joko kokonaan uuden lain. Toisena vaihtoehtona eduskunta voi muuttaa jo olemassa olevaa niin sanottua vanhaa lakia. Eduskuntaan uusi lakiesitys saapuu pääsääntöisesti yleensä joko kansanedustajan aloitteesta, hallituksen esityksestä tai kansalaisten tekemänä kansalaisaloitteena. Kansalaisaloite etenee eduskuntaan silloin, jos se on saanut vähintään 50 000 kansalaisen kannatuksen.¹⁰⁴

Vuonna 2012 tuli voimaan uusi perustuslain muutos. Tämän myötä mahdollistettiin muun muassa kansalaisaloite sekä sen jättäminen eduskuntaan. Jotta kansalaisaloite voidaan toimittaa eduskunnalle käsittelyyn, tarvitsee aloite vähintään 50 000 kannatusilmoitusta. Kansalaisaloitteen allekirjoitusten keräämiselle on varattu aikaa kansalaisaloitteen julkaisemispäivästä kuusi kuukautta, jonka aikana aloitteen tarvitsee saada vähintään 50 000 kannatusilmoitusta. Kannatusilmoitukset voidaan kerätä joko paperilla tai sähköisesti. Kansalaisaloitteita voidaan tehdä kahdenlaisia. Kansalaisaloite voi sisältää joko ehdotuksen laista tai ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä. Lisäksi kansalaisaloite voi sisältää ehdotuksen, jonka tarkoituksena on muuttaa olemassa olevaa lakia tai kumota se. Tilanteissa, joissa kansalaisaloitteella pyritään vaikuttamaan jonkin lakiehdotuksen muotoon, tulee aloitteen sisältää säädösteksti.¹⁰⁵

Kun kansalaisaloite on saanut vaadittavat 50 000 allekirjoitusta, kansalaisaloitteen vastuuhenkilön tulee toimittaa kerätyt kannatusilmoitukset Väestörekisterikeskukselle. Kannatusilmoitukset tulee toimittaa Väestörekisterikeskukselle vuoden kuluessa. Väestörekisterikeskuksen tehtävänä on tarkastaa allekirjoitusten oikeellisuus, sekä vahvistaa hyväksytyjen kannatusilmoitusten määrä. Jos hyväksyttäjä kannatusilmoituksia on vähintään tarvittava 50 000 kappaletta, kansalaisaloitteen vastuuhenkilön tulee toimittaa kyseinen aloite eduskuntaan. Aloite tulee toimittaa eduskuntaan vuoden kuluessa siitä, kun Väestörekisterikeskus on antanut

¹⁰³ Autio 2018.

¹⁰⁴ Eduskunta.fi 2020, Lakien säätäminen eduskunnassa.

¹⁰⁵ Eduskunta.fi 2020, Taustatietoa kansalaisaloitteesta.

oman päätöksensä asiassa. Kansalaisaloitteen suhteen eduskunnalla on ainoastaan velvoite ottaa sille toimitettu kansalaisaloite käsittelyyn. Tämä ei kuitenkaan velvoita eduskuntaa mihinkään, vaan sille jää harkittavaksi aloitteeseen tulevat mahdolliset muutokset.¹⁰⁶

Kansalaisaloitteen saavuttua eduskuntaan käydään ensiksi täysistunnossa lähetekeskustelu. Kansalaisaloitteen vastuuhenkilöillä on mahdollisuus päästä seuraamaan täysistuntoa käsittelypäivänä. Kun lähetekeskustelu on käyty kansalaisaloitteen suhteen, eduskunta päättää mihin valiokuntaan kansalaisaloite lähetetään valmisteltavaksi. Valiokunnalla on oma itsenäinen päätösvalta sen suhteen alkaako se käsittelemään kansalaisaloitetta ja jos alkaa, niin miten ja millaisella aikataululla. Jos valiokunta päättää laatia asiasta mietinnön, palautetaan asia takaisin täysistuntokäsittelyyn mietinnön valmistuttua. Valiokunta voi toisinaan päättää myös, että kansalaisaloite ei saa valiokunnan tukea. Tällöin valiokunta luopuu sen enemmästä käsittelystä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kansalaisaloite raukeaisi tai se hylättäisiin. Sen sijaan kansalaisaloite jää odottamaan mahdollisia myöhempiä toimenpiteitä. Kaikki käsittelemättömät kansalaisaloitteet raukeavat vasta sitten, kun kyseinen vaalikausi päättyy. Riippuen kansalaisaloitteesta, käsitellään aloite joko täysistunnossa kahdessa käsittelyssä tai yhdessä käsittelyssä. Täysistunnossa tehdyistä päätöksistä laaditaan vastaus taikka kirjelmä, joka toimitetaan aina myös aloitteen vastuuhenkilöille.¹⁰⁷

Myös muiden lakiesitysten kuin vain kansalaisaloitteen suhteen, lakiesityksen käsittely eduskunnassa etenee samoin. Aluksi lakiesityksestä käydään täysistunnossa lähetekeskustelu, jonka myötä tehdään päätös, mihin valiokuntaan lakiesitys siirretään käsittelyä varten. Asia pyritään aina käsittelemään ja saamaan päätökseen valiokunnassa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun asia on toimitettu valiokuntaan käsittelyyn. Kun valiokunta on saanut mietintönsä lakiesityksestä valmiiksi, jatkuu asian käsittely täysistunnossa. Kaikki lakiehdotukset käsitellään aina kahdessa käsittelyssä. Ensimmäisessä käsittelyssä pohditaan ja päätetään lakiehdotuksen sisältö. Lakiesityksen hylkääminen tai hyväksyminen tapahtuu toisessa käsittelyssä, joka voidaan pitää aikaisintaan kolmen päivän kuluttua ensimmäisestä käsittelystä.¹⁰⁸

Tilanteissa, joissa kyseessä on niin sanottu tavallinen laki, sen hyväksymiseen tai hylkäämiseen riittää niin sanotusti yksinkertainen enemmistö. Tällä tarkoitetaan sitä, että tavallinen laki voidaan hyväksyä tai hylätä esimerkiksi yhden äänen enemmistöllä. Tilanteissa, joissa kyseessä on joko perustuslain säätäminen, muuttaminen tai kumoaminen noudatetaan aina niin sanottua vaikeutettua säätämismenettelyä. Jos perustuslakia koskeva ehdotus ei ole julistettu

¹⁰⁶ Eduskunta.fi 2020, Taustatietoa kansalaisaloitteesta.

¹⁰⁷ Eduskunta.fi 2020, Taustatietoa kansalaisaloitteesta.

¹⁰⁸ Eduskunta.fi 2020, Lakien säätäminen eduskunnassa.

kiireelliseksi, hyväksytään perustuslakia koskeva ehdotus ensiksi yksinkertaisella enemmistöllä lain toisessa käsittelyssä. Kun laki on hyväksytty, jätetään se lepäämään niin pitkäksi aikaa, että seuraavat vaalit ovat ohi. Tämän jälkeen uusi eduskunta jatkaa lakiehdotuksen käsitte-lyä. Tällöin lakiehdotus tulee hyväksyä asiasisällöltään niin, että se pysyy muuttumattomana, määräenemmistöllä, joka on 2/3 kaikista annetuista äänistä.¹⁰⁹

Hyväksyttyään lain, eduskunta laatii laista niin sanotun eduskunnan vastauksen. Eduskunnan vastaukseen liitetään se lakiteksti, jonka eduskunta on hyväksynyt, sekä kaikki muut päätök- set, joita eduskunta on tehnyt kyseisessä asiassa. Lisäksi eduskunnan vastaus tulee allekirjoit- taa. Sen allekirjoittavat eduskunnan puhemies sekä pääsihteeri. Allekirjoitusten jälkeen edus- kunnan vastaus toimitetaan Suomen tasavallan presidentille. Tasavallan presidentin tulee en- siksi vahvistaa laki. Vasta tämän jälkeen laki voidaan julkaista Suomen säädöskokoelmassa. Jos presidentti ei vahvista lakia, palautuu laki tällöin eduskuntaan, jossa laki tulee uudelleen käsitellä. Jos eduskunta ei muuta lain asiasisältöä sekä hyväksyy sen uudelleen, tulee laki voi- maan ilman presidentin vahvistusta. Tilanteissa, joissa laki jää hyväksymättä, se raukeaa.¹¹⁰

8.2 Kansalaisaloite kuvaamisen kriminalisoimiseksi onnettomuuspaikalla

Kansalaisaloite.fi-sivustolle perustettiin 10.06.2019 kansalaisaloite, joka kantoi nimeä ” Kan- salaisaloite kuvaamisen kriminalisoimiseksi onnettomuuspaikalla”. Kansalaisaloitteen vastuu- henkilöinä oli viisi henkilöä. Kansalaisaloitteen muodoksi oli kirjattu ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä ja aloitteen sisältönä oli onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi. Kansalaisaloitteella ei ollut taloudellista tukea.¹¹¹

Kansalaisaloitteen perusteluihin oli pyritty avaamaan niitä syitä, joiden vuoksi onnettomuus- paikalla tapahtuva valokuvaaminen tulisi kriminalisoida. Perusteluina kansalaisaloitteen teki- jät olivat esittäneet, että onnettomuustilanteissa onnettomuuden uhrin henki voi joissain ti- lanteissa olla minuuteista tai sekunneista kiinni. Sosiaalisen median aikana onnettomuuspai- kan ohikulkijoita kiinnostaa kuitenkin enemmän uhrin valokuvaaminen ja niiden jakaminen kuin uhrin auttaminen tilanteessa. Tämän seurauksena kansalaisaloitteen tekijät ovat vedon- neet eduskuntaan, jossa voitaisiin ottaa valmisteluun laki. Lain tulisi tehdä onnettomuuspai- kalla tapahtuvasta valokuvaamisesta kiellettyä rangaistuksen uhalla. Aloitteessa on lisäksi ve- dottu Saksaan ja sen lainsäädäntöön. Saksassa onnettomuuspaikan valokuvaamisesta tekijälle voidaan tilanteen mukaan tuomita rangaistukseksi joko sakkoja tai vankeutta maksimissaan

¹⁰⁹ Eduskunta.fi 2020, Lakien säätäminen eduskunnassa.

¹¹⁰ Eduskunta.fi 2020, Lakien säätäminen eduskunnassa.

¹¹¹ Kansalaisaloite.fi 2019, Kansalaisaloite kuvaamisen kriminalisoimiseksi onnettomuuspai- kalla.

kaksi vuotta. Aloitteen tekijöiden mukaan Saksan mallia voitaisiin soveltaa myös Suomen lain-säädäntöön. Kuitenkin myös Suomessa ihmishenkien tulisi olla arvokkaampia kaikille kansa-kulkijoille kuin sosiaalisen median kautta saatava kuuluisuus, jonka tekijä voi saada jaettuaan onnettomuuspaikalta otetun valokuvan. Lisäksi kenenkään onnettomuuden uhrin ei tulisi saada tietoa läheisen onnettomuudesta taikka pahimmassa tapauksessa menehtymisestä sosi-aalisen median kautta. Heidän ei myöskään tulisi nähdä saatikka törmätä sosiaalisessa medi-assa onnettomuuspaikalta otettuihin valokuviin.¹¹²

Kannatusilmoitusten keruu-aika kansalaisaloitteessa oli 10.06.2019 alkaen aina 10.12.2019 saakka. Tuona aikana kansalaisaloite sai kerättyä yhteensä 6 680 kannatusilmoitusta. Jotta kansalaisaloite olisi voinut edetä eduskuntaan, olisi sen pitänyt kerätä kannatusilmoituksia ai-nakin 50 000 kappaletta. Koska kyseisessä kansalaisaloitteessa kannatusilmoituksia saatiin vain 6 680 kappaletta, kansalaisaloite ei ikinä edennyt eduskuntaan saakka.¹¹³

8.3 Lakialoite LA 5/2019 VP

Perussuomalaisten kansanedustaja Mari Rantanen esitti vuonna 2019 uuden lakialoitteen kos-kien lakia, jolla rikoslain 24 luku voitaisiin muuttaa. Aloitteen pääsiallisena sisältönä oli eh-dottaa uuden säännöksen lisäystä rikoslakiin. Uusi rikoslakiin lisättävä säännös tulisi koske-maan onnettomuuspaikalla valokuvaamista. Mari Rantasen esittämä lakialoite on nimetty LA 5/2019 vp, jolla kyseinen lakialoite löytyy muun muassa Internetistä. Lakialoitteen ovat alle-kirjoittaneet yhteensä 52 kansanedustajaa useista eri puolueista.¹¹⁴

Lakialoitteen perustelut ovat pitkät. Perusteluissa on kerrottu, miten älypuhelimien yleistymi-sen myötä onnettomuuspaikoilla tapahtuvasta valokuvaamisesta on tullut kasvava ongelma tieliikenteessä. Lakialoitteen perusteluissa on kerrottu, miten vuonna 2017 tapahtuneessa Hirvensalmen liikenneonnettomuudessa, jossa menehtyi kaksi henkilöä, useat autoilijat py-säyttivät autonsa ja alkoivat valokuvaamaan onnettomuuspaikkaa. Tämän seurauksena yrityk-set ja yhdistykset ovat aloittaneet erilaisia kampanjoita. Kampanjoiden tarkoituksena on ollut vaikuttaa ihmisten liikenne käyttäytymiseen varsinkin onnettomuustilanteissa. Kaksi tunne-tuinta kampanjaa ovat olleet Liikenneturvan 2018 vuonna aloittama Älä kuvaa - kampanja

¹¹² Kansalaisaloite.fi. 2019, Kansalaisaloite kuvaamisen kriminalisoimiseksi onnettomuuspai-kalla.

¹¹³ Kansalaisaloite.fi 2019, Kansalaisaloite kuvaamisen kriminalisoimiseksi onnettomuuspai-kalla.

¹¹⁴ Eduskunta.fi 2019, Lakialoite LA 5/2019 vp.

sekä Suomen Punaisen Ristin 2019 vuonna aloittama Ethän kuvaa onnettomuuspaikalla - kampanja. Näiden lisäksi myös muun muassa poliisi sekä ensihoitajat ovat useasti kertoneet oman huolensa onnettomuuspaikalla tapahtuvasta valokuvaamisesta.¹¹⁵

Lisäksi lakialoitteen perusteluihin on selvennetty kuinka onnettomuuspaikalla sivullisten toimesta tapahtuva valokuvaaminen haittaa sekä poliisin että pelastusyksiköiden työntekoa. Sivulliset saattavat lisäksi toiminnallaan sotkea onnettomuuspaikkaa sekä heikentää liikenneturvallisuutta entisestään, kun sivulliset jättävät autonsa valokuvaamista varten tien sivuun parkkiin. Tämä lisäksi lisää vaaratilanteiden syntymistä. Onnettomuustilanteissa poliisilla ei lisäksi ole valtuuksia eikä mahdollisuutta vaikuttaa valokuvaamiseen. Lisäksi sivullisten ohjaaminen sivuun onnettomuuspaikalta lisää poliisin töitä jo vaikeassa tilanteessa. Onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi voisi vaikuttaa ennaltaehkäisevästi siihen, että sivulliset eivät jäisi valokuvaamaan onnettomuuspaikkoja. Lakialoitteen perusteluissa on kerrottu myös, miten Saksassa sekä Ruotsissa onnettomuuspaikan valokuvaamisesta on viime vuosien aikana tehty rangaistava teko muutetun lainsäädännön kautta.¹¹⁶

Lakialoitteessa on myös kerrottu, miten onnettomuuden uhrin yksityisyyden suoja saattaa valokuvaamisen seurauksena vaarantua. Onnettomuuspaikoilla pelastushenkilöstön tulisi kiinnittää huomiota siihen, että onnettomuuden uhrin henkilöllisyys voidaan mahdollisimman hyvin suojata sivullisilta. Lisäksi onnettomuuden uhrien omaisten tulisi saada tieto onnettomuudesta aina itse viranomaisilta, ei epävirallisia kanavia pitkin. Siitä, että onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen kriminalisoitaisiin ei lakialoitteen mukaan ole haittaa. Pääsääntöisesti aina onnettomuuspaikalta otetut valokuvat ovat sellaisia, joita uhri tai hänen omaisensa eivät välttämättä haluaisi nähdä eivätkä varsinkaan toivo niiden levittämistä muun muassa sosiaalisessa mediassa. Kaiken edellä olevan myötä lakiesityksessä on esitetty, että rikoslain 24 luku muutettaisiin niin, että luvun 6 a §:n lisättäisiin onnettomuuspaikalla valokuvaaminen. 6 a §:n mukaan se joka onnettomuus- tai rikospaikalla teknisellä laitteella valokuvaa itse onnettomuutta tai rikoksen uhriksi joutunutta henkilöä tai hänen ruumistaan, tulee tuomita sakkoon tai enintään yhdeksi vuodeksi vankeuteen.¹¹⁷

12.11.2019 pidetyssä eduskunnan täysistunnossa käsiteltiin muun muassa Mari Rantasen esittämää lakialoitetta LA 5/2019 vp. Eduskunnan täysistunnon pöytäkirjasta ilmenee, että lakialoitteen tehnyt Mari Rantanen esitteli itse tekemänsä lakialoitteen täysistunnossa. Puheen-

¹¹⁵ Eduskunta.fi 2019, Lakialoite LA 5/2019 vp.

¹¹⁶ Eduskunta.fi 2019, Lakialoite LA 5/2019 vp.

¹¹⁷ Eduskunta.fi 2019, Lakialoite LA 5/2019 vp.

vuoronsa alussa Rantanen kertoi, mitä lakialoitteessa on käsitelty. Lisäksi hän tarkensi tiettyjä kohtia lakialoitteesta ja perusteli aloitetta. Heti alussa Rantanen tarkensi, että lakialoitteella ei tarkoiteta tilanteita, jossa esimerkiksi sivullinen ottaa valokuvan pakenevasta epäilystä tai yleiskuvan onnettomuuspaikalta. Tällaiset valokuvat ovat nimittäin toisinaan autta- neet muun muassa poliisia rikostutkinnassa. Lisäksi Rantanen tarkensi puheenvuorollaan, että tähän asti Suomessa muun muassa media ei ole kertaakaan julkaissut onnettomuuspaikalta tehdyssä uutisessa yhtään valokuvaa, jossa näkyisi onnettomuuden uhri. Rantasen mielestä on hyväksyttävää, että media tai yksittäinen viestin valokuvaa onnettomuuden tai siitä aiheutu- neen tuhon laajuutta sitten, kun vahingoittuneet on kuljetettu pois onnettomuuspaikalta. Rantasen pitämän puheenvuoron jälkeen aiheesta käytyyn keskusteluun osallistui muita kan- sanedustajia, jotka olivat samaa mieltä Rantasen kanssa. Kaikkien puheenvuoronsa käyttänei- den kansanedustajien mielestä kyseinen lakialoite sekä sen aihe olivat tärkeitä. Täysistunnon lopuksi päätettiin, että Mari Rantasen tekemä lakialoite LA 5/2019 vp lähetetään lakivaliokun- taan.¹¹⁸

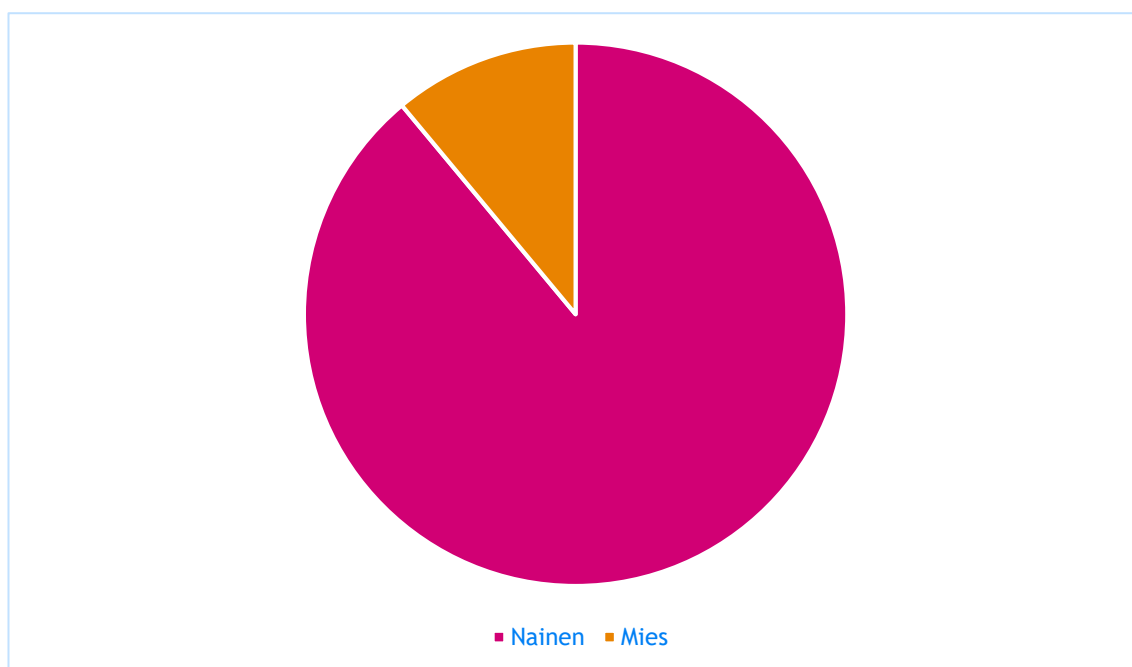
9 Haastattelun toteutus ja tulokset

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin haastattelun kautta. Haastattelun tarkoituk- sena oli kartoittaa haastateltavien mielipiteitä ja kokemuksia onnettomuuspaikalla tapahtu- vasta valokuvaamisesta. Lisäksi haastattelun myötä haluttiin selvittää haastateltavien mieli- pide siitä, tulisiko onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen kriminalisoida. Haastatte- lua varten ei rajattu mitään tarkkaa kohderyhmää. Haastattelu toteutettiin Internetissä säh- köistä alustaa hyödyntäen niin, että haastateltava pystyi vastaamaan kyselyyn anonyymisti. Tällä mahdollistettiin haastateltavien yksityisyyden suoja. Kyselyn anonyymisyydellä pyrittiin lisäksi mahdollistamaan haastateltavalle mahdollisimman mieluisat olosuhteet, jotta haasta- teltava voisi vastata kysymyksiin mahdollisimman rehellisesti ilman pelkoa siitä, että haasta- teltavan henkilöllisyys saattaisi paljastua. Onnettomuuspaikan valokuvaaminen saattaa itses- sään olla monelle henkilölle arka ja vaikea aihe, joka pyrittiin ottamaan haastatteluun suunni- teltaessa ja toteutettaessa huomioon.

Haastattelun tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon eri elämäntilanteissa olevien ihmis- ten vastauksia, jotta haastattelun pohjalta voitaisiin tehdä erilaisia päätelmiä. Haastatteluun vievää Internet linkkiä jaettiin muun muassa Facebookin suuressa yksityisessä ryhmässä sekä erilaisissa WhatsApp-ryhmissä. Haastatteluun oli aikaa vastata 19.02.2020 alkaen ja se sulkeu- tui 29.02.2020.

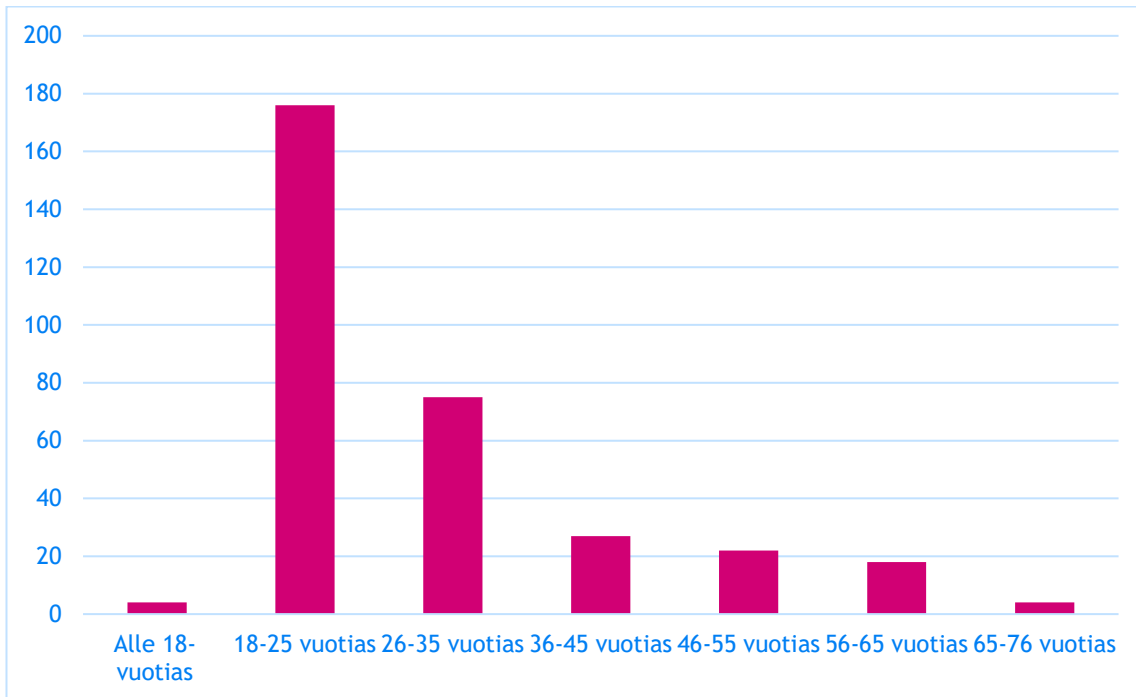
¹¹⁸ Eduskunta.fi 2019, Pöytäkirjan asiakohda PTK 62/2019 vp.

Haastattelussa oli yhteensä 10 kysymystä, joista kahdeksaan kysymykseen oli niin sanotusti pakko vastata ja kaksi kysymystä oli vapaaehtoisesti vastattavia. Haastatteluun vastaaminen vei haastateltavan vastauksesta riippuen noin kaksi minuuttia. Yhteensä vastauksia haastatteluun tuli 326 kappaletta. Haastattelun ensimmäisenä kysymyksenä kysyttiin haastateltavan sukupuolta. Vastausvaihtoehdoiksi kyseiseen kysymykseen oli laitettu ainoastaan mies tai nainen. Kysymyksen tarkoituksena oli havainnollistaa, miten vastausten määrä jakautuisi naisten ja miesten kesken. Haastatteluun naisia vastasi 290 ja miehiä 36. Haastattelun vastauksista jopa 89 % on naisten antamia.

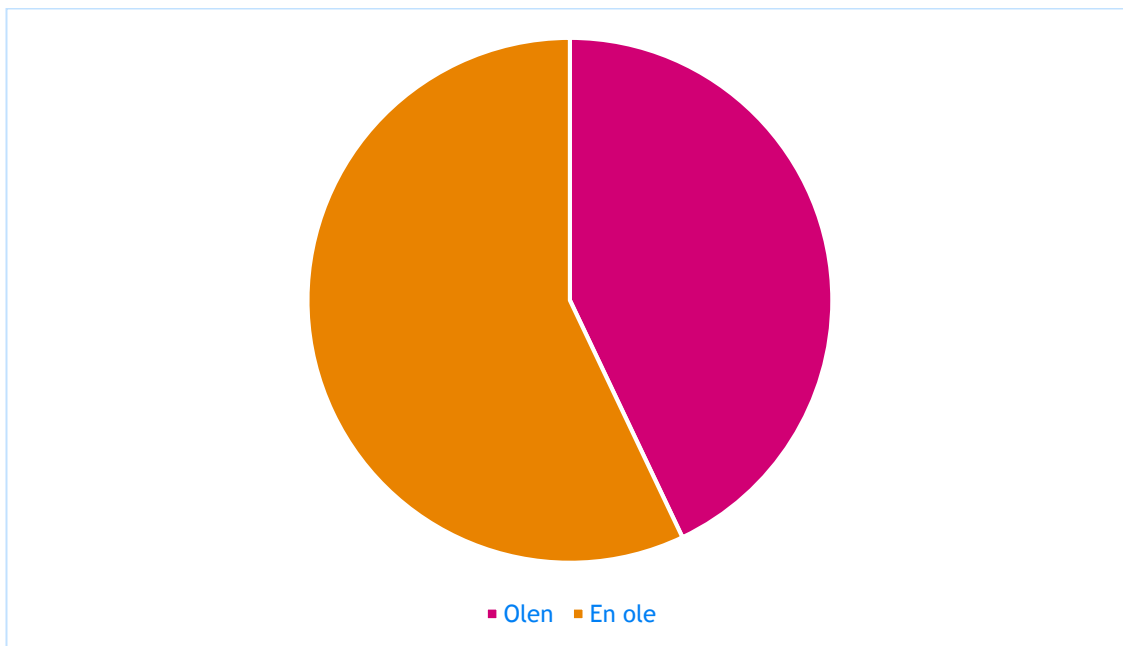
Kuvio 1: Haastateltavien sukupuolten jakautuminen.

Toisena kysymyksenä kysyttiin haastateltavan ikää. Haastatteluun ikähaarukka oli suunniteltu niin, että vaihtoehtoina oli alle 18 vuotiaat, 18-25 vuotiaat, jonka jälkeen iät menivät kymmenen vuoden välein niin, että viimeisenä vastaus vaihtoehtona oli yli 76 vuotiaat. Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa haastateltavien ikää sekä seurata, miten haastattelu oli saavuttanut eri ikäryhmissä olevia ihmisiä. Eniten haastattelu tavoitti 18-25 vuotiaita, joita kyselyyn vastasi 176 henkilöä. Toiseksi eniten vastauksia tuli 26-35 vuotiailta. Näitä vastauksia oli yhteensä 75 kappaletta. Kolmanneksi suurin vastaus määrä tuli 36-45 vuotiailta, joilta vastauksia tuli yhteensä 27 kappaletta. 46-55 vuotiaita vastaajia kyselyssä oli yhteensä 22 henkilöä ja 56-65 vuotiaita vastaajia oli 18 henkilöä. Vähiten vastaajia oli sekä alle 18-vuotiaissa kuin 66-75 vuotiaissa. Molemmista ikäluokista vastauksia tuli 4 kappaletta. Yli 76 vuotiaita kysely ei tavoittanut ollenkaan.

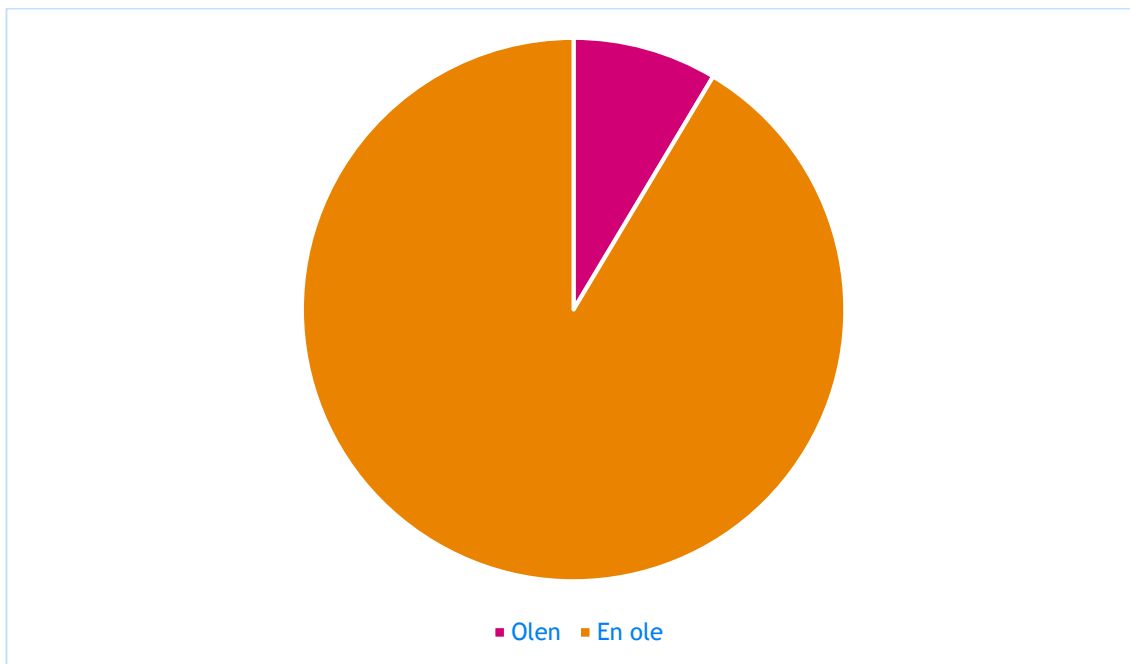
Taulukko 1: Haastateltavien ikä jakauma.

Kolmantena haastattelun kysymyksenä kysyttiin, onko haastateltava itse koskaan kohdannut onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista. Kysymys jätettiin tarkoituksella mahdollisimman laajaksi ilman, että kysymystä olisi tarkennettu esimerkiksi vain autokolariin tai tulipaloon. Tällä pyrittiin saamaan haastateltava ajattelemaan mahdollisimman laaja-alaisesti niin onnettomuuspaikkaa sekä kaikkea sitä, mitä onnettomuuspaikkaan kuuluu. Kysymyksestä ei myöskään haluttu tehdä liian johdattelevaa. 326 vastauksesta 140 haastateltavaa on joskus kohdannut onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista. Kuitenkin suurin osa, 186 haastateltavaa, ei ole aiemmin kohdannut onnettomuuspaikalla valokuvaamista.

Kuvio 2: Haastateltavien vastausten jakauma koskien sitä, onko haastateltava kohdannut onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista.

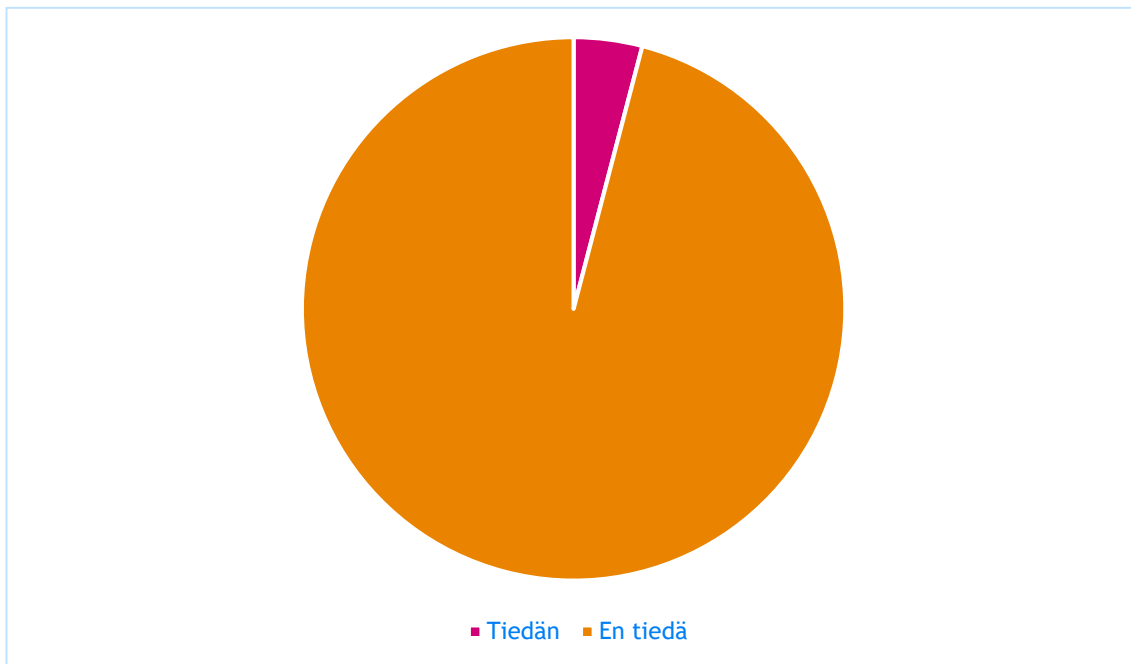
Neljäntenä haastattelun kysymyksenä haastateltavilta kysyttiin, ovatko he itse koskaan kuvanneet onnettomuuspaikalla. Kyseisessä kysymyksessä vastausvaihtoehtoina oli ainoastaan ”Olen” ja ”En ole” -vastaukset. Onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista ei ollut tarkennettu vain tiettyyn onnettomuuspaikalla tapahtuvaan valokuvaamiseen, kuten esimerkiksi kolariautoista vakuutusyhtiötä varten otettaviin valokuviin. Kysymyksen tarkoituksena oli kertoittaa sitä, kuinka moni haastateltavista on itse valokuvannut onnettomuuspaikalla. Samalla haastattelun tuloksena voitaisiin pohtia sitä, kuinka yleistä onnettomuuspaikan valokuvaaminen on ollut pelkästään haastateltavien keskuudessa. Kysymys kuului haastattelun pakollisiin kysymyksiin, johon haastateltavan oli pakko vastata, jotta hän pystyi palauttamaan vastauksensa. Suurin osa haastatteluun vastanneista, jopa 298 henkilöä, ei ollut koskaan valokuvannut onnettomuuspaikalla. Haastatteluun osallistuneista ainoastaan 28 oli joskus valokuvannut onnettomuuspaikalla.

Kuvio 3: Haastateltavien vastaukset koskien sitä, onko haastateltava itse koskaan valokuvannut onnettomuuspaikalla.

Viides kysymys oli vapaaehtoisesti vastattava ja se liittyi neljänteen kysymykseen. Viides kysymys oli suunnattu niille haastateltaville, jotka vastasivat neljänteen kysymykseen myöntävästi. Viidentenä kysymyksenä kysyttiin mitä haastateltava on valokuvannut onnettomuuspaikalla. Vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 26 kappaletta. Kysymyksen vastausten myötä pystyttiin kartoittamaan sekä tekemään johtopäätöksiä siitä, mitä haastateltavat pääsääntöisesti valokuvaavat onnettomuuspaikalla. Suurin osa kysymykseen vastanneista haastateltavista oli valokuvannut onnettomuuspaikalla joko hälytysajoneuvoja tai onnettomuustilannetta ylipäättään. Valokuvien tarkoituksena on pääsääntöisesti ollut kuvata tilannetta, ja sitä, että kyseisessä paikassa on tapahtunut jotain. Kysymykseen vastanneet haastateltavat eivät ole kuitenkaan valokuvanneet onnettomuuspaikkaa ennen kuin onnettomuuspaikalla on ollut pelastushenkilöstöä paikalla. Lisäksi haastateltavat ovat valokuvanneet onnettomuuspaikkaa niin, että se ei ole vaarantanut kenenkään henkeä tai terveyttä. Lisäksi osa kysymykseen vastanneista on itse ollut kolarissa osallisena, jolloin he ovat valokuvanneet kolariautoja, niiden rekisterikilpiä sekä kolariautojen vaurioita vakuutusyhtiötä varten. Lisäksi tilanteissa, joissa kolariautoja on jouduttu jostain syystä siirtämään ennen viranomaisten paikalle saapumista, on ennen autojen siirtämistä otettu niistä valokuvat. Yksi haastateltavista oli aiemmin työskennellyt pelastustoiminnanjohtajana, jolloin hän oli työnsä puolesta valokuvannut onnettomuuspaikkoja.

Kuudentena kysymyksenä kysyttiin, tietääkö haastateltava ketään henkilöä, joka olisi valokuvannut onnettomuuspaikalla. Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa sitä, kuinka yleistä valokuvaaminen on myös muiden kuin haastateltavien keskuudessa. Haastateltavista 133 henkilöä tiesi henkilön, joka olisi valokuvannut onnettomuuspaikalla. Sen sijaan suurempi osa, 193 henkilöä ei tiennyt ketään, joka olisi valokuvannut onnettomuuspaikalla.

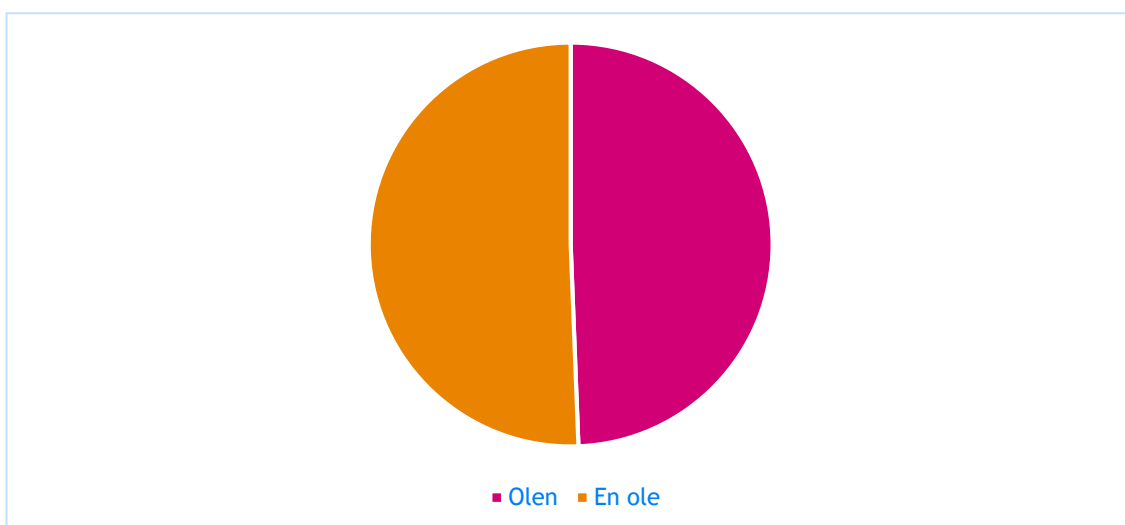
Kuvio 4: Haastateltavien vastausten jakauma. Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa, tietääkö haastateltava ketään, joka olisi valokuvannut onnettomuuspaikalla.

Haastattelun seitsemäntenä kysymyksenä kysyttiin, onko haastateltava törmännyt Internetissä onnettomuuspaikalla otettuihin valokuviin. Kysymyksellä pyrittiin kartoittamaan sitä, onko haastateltava esimerkiksi iltapäivälehtien sivuilla törmännyt onnettomuuspaikalta otettuihin valokuviin. Kysymystä ei kuitenkaan ollut rajattu mihinkään tiettyyn Internet sivuun tai tiettyyn onnettomuuspaikalta otettuun valokuvaan. Haastatteluun vastanneista ylivoimaisesti jopa 316 henkilöä oli törmännyt onnettomuuspaikalta otettuihin valokuviin Internetissä. Sen sijaan haastatteluun vastanneista 10 henkilöä ei ollut ikinä törmännyt Internetissä onnettomuuspaikalta otettuihin valokuviin.

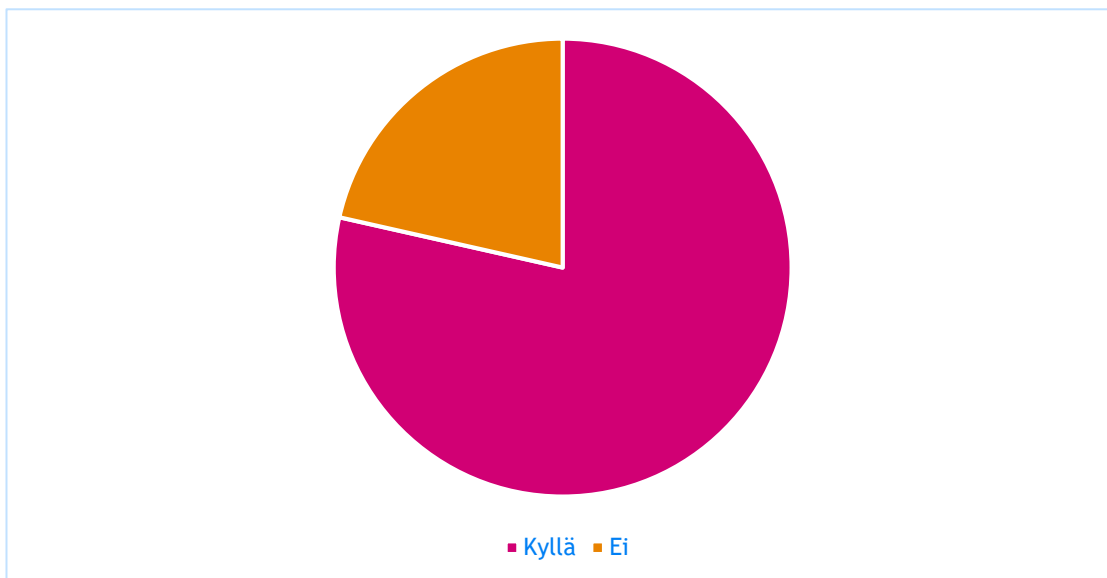
Kuvio 5: Haastateltavien vastaukset, koskien sitä, onko haastateltava ikinä törmännyt Internetissä onnettomuuspaikalla otettuihin valokuviin.

Kahdeksantena kysymyksenä haastateltavilta kysyttiin ovatko he tietoisia, milloin julkisella paikalla otetun valokuvan jakaminen on rikollista. Kysymyksen avulla pyrittiin saamaan tietoon se, kuinka moni haastateltavista on tietoinen, milloin valokuvan jakaminen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa on rangaistavaa. Lisäksi haastateltavia haluttiin herätellä pohtimaan sitä, tulisiko haastateltavan itse ottaa selvää valokuvan jakamisen rangaistavuudesta. Haastatteluun vastanneista yhteensä 161 henkilöä tiesi, milloin valokuvan jakaminen on rangaistavaa. Sen sijaan suurempi osa, 165 henkilöä, ei tiennyt milloin valokuvan jakaminen on rangaistavaa.

Kuvio 6: Haastateltavien tietoisuus siitä, milloin valokuvien jakaminen on rangaistavaa.

Haastattelun yhdeksäntenä kysymyksenä kysyttiin haastateltavien mielipidettä siitä, tulisiko onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen kriminalisoida. Kysymyksellä haluttiin karottaa haastateltavien mielipide siitä, olisiko heidän mielestään onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi aiheellista. 326 vastauksesta 256 haastateltavaa oli sitä mieltä, että onnettomuuspaikan valokuvaaminen tulisi kriminalisoida. 70 haastateltavan mielestä onnettomuuspaikan valokuvaamista ei tarvitsisi kriminalisoida.

Kuvio 7: Haastateltavien vastaukset koskien onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoinnin tarvetta.

Haastattelun viimeinen kysymys oli vapaaehtoisesti vastattavissa. Viimeiseksi kysymykseksi oli jätetty niin sanottu vapaa sana aiheesta. Kyseiseen kysymykseen haastateltava pystyi esimerkiksi kertomaan oman mielipiteensä haastattelun aiheena olevista asioista tai omia kokemuksiaan aiheesta. Vapaa sana kysymykseen tuli vastauksia yhteensä 69 vastausta. Saadut vastaukset koskivat laajasti haastattelun aihetta. Pääsääntöisesti vastaukset kuitenkin koskivat sitä, tulisiko onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen kriminalisoida, miksi se tulisi kriminalisoida sekä millaisia ongelmia kriminalisoimisessa olisi. Lisäksi osa vastaajista oli kirjoittanut tekstikenttään siitä, miten onnettomuuspaikalla toiminta on muuttunut vuosien aikana.

Vastauksista nousi esille se kuinka haastateltavat ovat huomanneet, miten onnettomuuspaikan valokuvaamisesta on tullut toisinaan ohikulkijoille tärkeämpää kuin avunantaminen. Ennen avunantaminen onnettomuuden uhreille on ollut ensimmäisenä prioriteettina onnettomuuspaikalle tultaessa. Tämä on kuitenkin muuttunut nopeasti vuosien aikana. Lisäksi osa haastateltavista oli vastauksissaan ottanut kantaa siihen, että onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen loukkaa usein onnettomuuden uhrien sekä heidän omaistensa yksityisyyttä.

Lisäksi harvoin onnettomuuspaikkaa valokuvaavat henkilöt tulevat ajatelleeksi sitä, rikkooko onnettomuuspaikalta otettu kuva esimerkiksi onnettomuuden uhrin yksityisyydensuojaa. Tämän lisäksi valokuvaus tapahtumapaikalla saattaa haitata ohikulkevaa liikennettä sekä pelastushenkilökuntaa.

Osassa vastauksissa oli tuotu esille mielipide siitä, että yksityiskohtaiset valokuvat tai valokuvat, joissa onnettomuuden osalliset on tunnistettavissa, jotka on julkaistu sosiaalisessa mediassa ynnä muussa sellaisessa, tulisi poistaa vähintäänkin sakon uhalla. Lisäksi kaikenlainen valokuvaaminen tapahtumapaikalla tulisi olla rangaistavaa ennen avunantoa. Joissain vastauksissa oli myös tuotu esille se, että tilanteen mukaan onnettomuuspaikan valokuvaaminen tulisi kriminalisoida. Tilanteissa, joissa ulkopuoliset ottavat valokuvia muun muassa uteliaisuuttaan, tulisi valokuvaaminen kriminalisoida. Valokuvaaminen tapahtumapaikalla tulisi kuitenkin sallia onnettomuuden osallisille sekä heille, jotka valokuvaavat tapahtumapaikkaa osallisia tai esimerkiksi vakuutusyhtiötä varten.

Muutamassa vastauksessa oli lisäksi pohdittu sitä, miten reaalisesti onnettomuuspaikan kriminalisointi voitaisiin järjestää. Jos onnettomuuspaikan valokuvaaminen kriminalisoitaisiin, tulisi tarkasti rajata se, mitä onnettomuuspaikalla tarkoitetaan, mikä lasketaan onnettomuudeksi ja kuka onnettomuuspaikalla saisi valokuvata. Jos valokuvaamisen kriminalisointia ei rajattaisi tarpeeksi selvästi, voisi tämä aiheuttaa jo mahdollisesti kaoottisessa onnettomuustilanteessa lisää ongelmia. Lisäksi osa vastaajista oli jättänyt pohdittavaksi sen, miten onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista voitaisiin valvoa ja kenen tehtävä se olisi, jos valokuvaaminen onnettomuuspaikalla kriminalisoitaisiin.

Vastauksissa oli lisäksi pari vastausta, joiden mukaan onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen tulisi olla sallittua, jos kuvia ei levitetä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Sen sijaan joissain vastauksissa oli tuotu esille se, kuinka erilaiset iltapäiväsanomat sekä muut lehdet niin sanotusti kuuluttavat onnettomuuspaikalta otettujen valokuvien perään. Lisäksi tietyistä valokuvista lehdet saattavat tarjota valokuvanottajalle jopa rahallista korvausta, joka omalta osaltaan varmasti lisää onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista.

Suurin osa haastatteluun vastanneista kritisoi onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista sekä valokuvaajia. Yhteen vastaukseen oli hyvin tiivistetty se, miten haastateltava toivoisi muiden ohikulkevien käyttäytyvän onnettomuuspaikalla. Hänen mielestään jokaisen onnettomuuspaikan ohikulkevan tulisi omasta näkökulmastaan miettiä, miten haluaisi itse kyseisessä tilanteessa muiden toimivan. Lisäksi muutamissa vastauksissa oli tuotu esille se, että valokuvaajan kannattaisi aina miettiä ennen kuin jakaa kuvaa eteenpäin, että kyseinen valokuva saattaa tavoittaa onnettomuuden uhrin omaiset ennen virkavaltaa. Tällaisissa tilanteissa valokuvaajan tulisi itse miettiä, miltä omaisista tuntuisi tavoittaa mahdollinen suruviesti ennen kuin siihen määrätty virkavalta kerkeäisi omaisten luokse.

10 Haastattelun johtopäätökset

Haastattelun sekä siitä saatujen vastausten pohjalta voidaan tehdä erilaisia johtopäätöksiä. Haastattelun ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin haastateltavan sukupuolta. Kaikkiaan kyselyyn vastanneista jopa 89 % oli naisia. Ennen haastattelun toteutusta oli odotettavissa, että kyselyyn tulisi suuremmalla todennäköisyydellä vastaamaan enemmän naisia kuin miehiä. Syy siihen, että kyselyyn vastasi enemmän naisia kuin miehiä, saattoi olla siinä, että kysely tavoitti helpommin eri ikäisiä naisia. Haastatteluun vievää linkkiä jaettiin ainakin WhatsAppin kautta useisiin eri keskusteluryhmiin, joissa pääsääntöisesti jokaisessa oli ryhmän jäsenenä enemmän naisia kuin miehiä. Lisäksi haastattelu jaettiin sosiaalisessa mediassa suljettuun ryhmään, jossa on useampi tuhat henkilöä, joista jokainen ryhmään kuuluva on nainen. Lisäksi useita tutkimuksia seuranneena, olen kiinnittänyt huomiota siihen, että usein erilaisiin haastatteluihin naiset osallistuvat ja vastaavat miehiä aktiivisemmin. Vaikka haastatteluun vastanneista suurin osa oli naisia, voidaan katsoa, että haastattelu on tavoittanut lyhyessä ajassa laajan ihmismäärän ja vastauksia haastatteluun tuli kattavasti.

Toisena olleen kysymyksen myötä pystyttiin seuraamaan, kuinka laajan ikäluokan haastattelu on tavoittanut. Haastattelu tavoitti eniten 18-25 vuotiaita, joka ei sinällään ole yllätys. Se, miksi haastattelu tavoitti eniten kyseiseen ikäluokkaan kuuluvia ihmisiä, johtunee siitä, että kyselyn linkkiä jaettiin laajasti sellaisiin ryhmiin, joissa keski-ikä pyörii 18-25 vuodessa. Kysely tavoitti seuraavaksi eniten 26-35 vuotiaita, joka ei myöskään yllätä. Ennen haastattelua oli odotettavissa, että kysely tavoittaisi parhaiten 18-35 vuotiaita ihmisiä. Sen sijaan vähiten ennen haastattelun toteutusta uskottiin, että vastauksia tulisi alle 18 vuotiailta sekä yli 76 vuotiailta. Tehty ennakoarvio vastaajien iästä osui melko lailla oikeaan. Tämän myötä voidaan vetää johtopäätöksiä siitä, että aktiivisimpia vastaajia haastatteluun löytyi 18-35 vuoden väliltä. Sen sijaan vähiten vastaajia haastatteluun saatiin alle 18 vuotiailta sekä yli 76 vuotiailta. Tästä voidaan tehdä johtopäätös myös siitä, että haastattelu on parhaiten tavoittanut 18-35 vuotiaat pääsääntöisesti jonkin sosiaalisen median kautta.

Haastattelun kolmannen kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa se, kuinka moni vastanneista on itse kohdannut onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista. Mediasta voidaan nykyään lukea, kuinka onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen on viime vuosien aikana yleistynyt suuresti. Tämän myötä kysymyksellä haluttiin kartoittaa sitä, kuinka moni haastateltavista on itse huomannut onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista. Haastateltavista 186 ei ollut aiemmin kohdannut valokuvaamista onnettomuuspaikalla. Vaikka kyseinen luku ei suuresti eroa siitä kuinka moni on itse kohdannut onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista, voidaan sitä pitää kuitenkin yllättävänä. Median otsikoista, kansalaisaloitteesta sekä lakialoitteesta saa sellaisen kuvan, että nykyään pääsääntöisesti jokaisella onnettomuuspaikalla tapahtuisi valokuvaamista. Ottaen huomioon kuitenkin se, että melkein jokainen ihminen ohittaa elämänsä aikana useamman onnettomuuspaikan, jopa yli puolet vastanneista ei

ole koskaan kohdannut valokuvaamista. Tämän myötä voidaan pohtia, onko haastattelu mahdollisesti tavoittanut paremmin sellaisia henkilöitä, jotka eivät oikeasti ole kohdanneet onnettomuuspaikalla valokuvaamista. Toinen vaihtoehto voi myös olla, että onnettomuuspaikkaa ohittava sivullinen ei ole mahdollisesti kiinnittänyt huomiota hirveässä tilanteessa siihen, valokuvaako joku muu ohikulkeva sivullinen tapahtumaa. Lisäksi onnettomuuspaikkaa ohittaessa muun muassa autolla voi olla vaikea hahmottaa omasta kulkuneuvosta sitä mitä muut sivulliset tien päällä tekevät.

Haastattelun neljäntenä kysymyksenä haastateltavilta kysyttiin ovatko he itse valokuvanneet onnettomuuspaikalla. Kyseiseen kysymykseen valtaosa vastanneista oli vastannut, että hän ei ole ikinä valokuvannut onnettomuuspaikalla. Haastattelun viidenteen kysymykseen haastateltava, joka oli vastannut neljänteen kysymykseen kyllä, pystyi selventämään sitä, mitä hän on valokuvannut onnettomuuspaikalla. Koska neljännessä kysymyksessä pieni osa vastanneista myönsi joskus valokuvanneensa onnettomuuspaikalla, jättää se pohdittavaksi sen, onko haastattelu tavoittanut ainoastaan ne haastateltavat, jotka eivät ole rehellisesti koskaan valokuvanneet onnettomuuspaikalla vai laajentaako media ilmiötä media-arvon vuoksi. Useissa uutisissa on viime vuosien aikana kerrottu, kuinka onnettomuuspaikalla valokuvaaminen on lisääntynyt. Silti aiheesta tehtyyn haastatteluun vain pieni osa myönsi valokuvanneensa onnettomuuspaikalla. Jos onnettomuuspaikan valokuvaaminen olisi yhtä yleistä kuin media antaa ymmärtää tulisi silloin onnettomuuspaikalla valokuvaavien määrä olla haastattelussa korkeampi. Yhtenä mahdollisuutena voi olla myös se, että haastatteluun vastanneet eivät ole vastanneet kyselyyn täysin rehellisesti, jolloin saadut tulokset eivät ole kaikista luotettavimpia.

Viidenteen kysymykseen vastanneista suurin osa kertoi valokuvanneensa joko pelastushenkilöstöä tai onnettomuuspaikkaa ylipäättäen. Lisäksi osa valokuvanneista on itse ollut onnettomuuden osallisena, jolloin hän on valokuvannut muun muassa onnettomuuden aiheuttamia vahinkoja sekä onnettomuustilannetta. Lisäksi valokuvia on otettu työn puolesta sekä vakuutusyhtiötä varten. Pääsääntöisesti kuitenkin jokainen onnettomuuspaikalla valokuvannut on valokuvannut paikkaa vasta silloin kun pelastusviranomaiset ovat jo olleet paikalla. Johtopäätöksenä voidaan ajatella, että usein onnettomuuspaikalla valokuvaavat henkilöt ovat olleet joko itse osallisina onnettomuudessa tai heillä on ollut valokuvaamiseen täysin muu syy, kuin valokuvien niin sanottu viihdearvo. Useissa eri lehdissä on viime vuosina kerrottu, kuinka onnettomuuspaikalta otettuja valokuvia on jaettu erilaisiin sosiaalisiin medioihin. Kuitenkaan haastatteluun vastanneista yksikään ei ole jakanut itse ottamiaan valokuvia sosiaaliseen mediaan. Tämän myötä toisinaan lehtien tekemä yleistys siitä, kuinka onnettomuuspaikalta otetut valokuvat jaetaan julkaisuarvonsa vuoksi sosiaaliseen mediaan ei pidä paikkansa. Myös osa onnettomuuspaikoilla valokuvaavista henkilöistä on valokuvannut paikkaa sen takia, että kuvat on voitu myöhemmin toimittaa joko vakuutusyhtiöön tai esimerkiksi poliisille. Tällöin valokuvien ei ole ollut edes tarkoitus päätyä julkiseen jakoon.

Valokuvaamisen yleisyyttä onnettomuuspaikalla vastaan näyttää olevan myös haastattelun kuudes kysymys. Kuudentena kysymyksenä haastateltavilta kysyttiin, tietävätkö he ketään, joka olisi valokuvannut onnettomuuspaikalla. Haastatteluun vastanneista noin 2/3 osaa ei tiennyt ketään, kuka olisi koskaan valokuvannut onnettomuuspaikalla. Tämä puhuu vastaan median luomaa kuvaa siitä, että nykyään pääsääntöisesti jokaisella onnettomuuspaikalla useampi ihminen valokuvaisi onnettomuutta sekä sen uhreja. Vaikka haastatteluun vastanneiden määrä ei ole kovin suuri, olisi voinut uskoa, että niinkin laajasta ilmiöstä kuin mitä media antaa ymmärtää, olisi useampi ihminen itse joko valokuvannut onnettomuuspaikalla tai tuntisi jonkun, joka olisi valokuvannut onnettomuuspaikalla.

Haastattelun seitsemäs kysymys tekee suuren poikkeuksen aiempiin kysymyksiin ja niistä saatuihin vastauksiin. Haastatteluun vastanneista jopa 316 henkilöä, eli melkein jokainen kyselyyn vastanneista, on joskus törmännyt Internetissä onnettomuuspaikalta otettuihin valokuviin. Verrattaessa kysymykseen saatuja tuloksia median luomaan kuvaan, voidaan uskoa, että onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen on laaja ja kasvava ilmiö. Nykyään yhä useampi Internetissä julkaistu uutinen sisältää pääsääntöisesti aina onnettomuuspaikalta otetun valokuvan. Tämän myötä on ihme, että osa kyselyyn vastanneista on onnistunut välttymään törmäämästä Internetissä kyseisiin valokuviin. Kyseinen kysymys antaa kuitenkin samanlaisia johtopäätöksiä kuin mediassa luetut uutiset siitä, että yhä useampi henkilö valokuvaa onnettomuuspaikalla sekä jakaa kyseisestä paikasta otettuja valokuvia sosiaaliseen mediaan.

Haastattelun kahdeksannen kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa se, kuinka hyvin haastateltavat tiesivät, milloin julkisella paikalla otetun valokuvan jakaminen on rikollista. Haastatteluun vastanneista hieman yli puolet olivat tietoisia siitä, milloin julkisella paikalla otetun valokuvan jakaminen saattoi olla rikollista. Tämän seurauksena herää kysymys siitä, kuinka moni jakaa sosiaaliseen mediaan julkiselta paikalta otettuja valokuvia tietämättä sitä rikokoko kyseinen teko jotain lakia tai säädöstä. Osa haastatteluun vastanneista oli kommentoinut kyseistä kysymystä kymmenenteen kysymykseen, jossa mahdollistettiin haastateltaville vapaa sana. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että lakiin on vaikeaselkoisesti kirjoitettu se, milloin julkiselta paikalta otetun valokuvan jakaminen on rangaistavaa. Joten ennen kuin mahdollisesti onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista voitaisiin kriminalisoida, tulisi lakiin kirjoittaa mahdollisimman tarkasti, milloin muulloinkin julkiselta paikalta otetun valokuvan jakaminen rikkoo lakia.

Yhdeksäntenä olleen kysymyksen tarkoituksena, oli kartoittaa, mitä mieltä haastateltavat olisivat siitä, tulisiko onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen kriminalisoida. Haastateltavista yli 2/3 oli sitä mieltä, että onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen tulisi kriminalisoida. Kymmenenteen haastattelun kysymykseen, joka oli kaikille haastateltaville vapaaehtoinen, moni oli puolustellut onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointia. Useiden haastateltavien mielestä onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen on turhaa ja se

rikkoo usein haastateltavien mielestä uhrien yksityisyyttä. Pieni osuus haastateltavista oli kuitenkin sitä mieltä, että onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen tulisi olla sallittua. Osa oli puolustellut sitä sillä, että valokuvaamisen valvominen onnettomuuspaikalla ei onnistuisi sekä usein vakuutusyhtiöt sekä poliisi pyytävät onnettomuuspaikalta otettuja valokuvia itselleen. Useiden pelastusviranomaisten mielestä onnettomuuspaikoilla valokuvaaminen tulisi kriminalisoida myös sen vuoksi, että sivullisten valokuvatessa onnettomuuspaikkaa muiden sivullisten lisäksi valokuvaaja vaarantaa myös pelastusviranomaisten turvallisuuden sekä hengen. Jos onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen kriminalisoitaisiin ei osa haastateluun vastanneista näkisi sen muuttavan tilannetta parempaan suuntaan, koska poliisien sekä muiden pelastusviranomaisten resurssit eivät riittäisi valvomaan lakia onnettomuuspaikalla. Johtopäätöksenä voidaan nähdä, että useat haastateltavista ovat suopeita onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoinnin suhteen, mutta osaa haastateltavista huolestuttaa se, kuinka uutta lakia voitaisiin valvoa onnettomuuspaikoilla.

11 Pohdinta

Kuten eri uutisista ja lähteistä käy ilmi, onnettomuuspaikalla tapahtuva valokuvaaminen on viime vuosien aikana lisääntynyt. Tämän seurauksena useat eri pelastusviranomaiset ovat ilmaisseet oman kantansa siitä, että onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen tulisi kieltää. Jos lakialoite, koskien onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointia, menisi Suomessa läpi tarkoittaisi se sitä, että uusi rikoslakiin lisättävä pykälä rajoittaisi kansalaisten perusoikeuksia. Suomen perustuslakiin on kirjattu jokaisen Suomen kansalaisen perusoikeudet, joita viranomaiset eivät saa rajoittaa ilman hyväksyttävää sekä painavaa syytä. Jos onnettomuuspaikan valokuvaaminen kriminalisoitaisiin Suomessa, tarkoittaisi tämä sitä, että uusi pykälä rajaisi osittain Suomen lainsäädännössä olevaa sananvapautta ja täten samalla rajoittaisi kansalaisille kuuluvia perusoikeuksia.

Onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisointi rajoittaisi kansalaisten sananvapautta niin, että onnettomuuspaikasta otettuja valokuvia ei voitaisi jakaa eteenpäin. Vaikka onnettomuus tapahtuisi julkisella paikalla, jossa valokuvaaminen sekä otettujen valokuvien jakaminen on pääsääntöisesti laillista, estäisi uusi pykälä kyseisen toiminnan. Sananvapauden ollessa yksi kansalaisten perusoikeuksista rajoittaisi uusi pykälä kansalaisten oikeuksia tietyissä tilanteissa. Kuitenkin yhtenä suurimpana ja ehkä jopa tärkeimpänä kysymyksenä voidaan pohtia sitä, miksi onnettomuuspaikalla ylipäänsä sivullisen tarvitsisin valokuvata onnettomuuspaikkaa saatikka jakaa otettuja valokuvia eteenpäin? Joissain rikos- ja onnettomuustilanteissa poliisi on saattanut sosiaalisen median, tiedotteiden ja uutisten avulla vedota kansalaisiin, jotka ovat olleet tapahtumapaikalla tapahtuma hetkenä. Tällöin poliisi on saattanut esittää paikalla olleille sivullisille kysymyksen siitä, onko joku ottanut tapahtumapaikalta valokuvia tai videoita. Poliisi on voinut tällaisissa tilanteissa pyytää, että kaikki tapahtumapaikalta otetut valo-

kuvat sekä videot toimitettaisiin poliisille esitutkinnan tueksi. Kyseisiä poliisin pyyntöjä esiintyy kuitenkin vielä suhteellisen harvoin, jolloin tätäkään ei voitaisi pitää riittävän hyvänä syynä sille, että onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista ei voitaisi kriminalisoida.

Kriminalisoimisen myötä viranomaisten ei mahdollisesti tarvitsisi onnettomuustilanteessa huolehtia uhrin yksityisyyden suojasta. Nykyään onnettomuustilanteissa, varsinkin auto kolareissa, ensimmäiseksi paikalle saapuvien pelastushenkilöiden tulee mahdollisimman nopeasti suojata kolariautot sekä niiden rekisterikilvet. Tällä pystytään varmistumaan siitä, että mahdolliset sivulliset eivät pysty yksilöimään, ja tätä kautta tunnistamaan onnettomuuden uhreja. Jos pelastusviranomaiset eivät ensitöikseen suojaisi kolariautoja uteliailta sivullisilta, saattaisi pahimmassa tapauksessa onnettomuuden uhrien omaiset saada mahdollisen suru-uutisen lähimmäisen onnettomuudesta esimerkiksi sosiaalisen median tai naapurin tutun toimesta. Kyseinen suru-uutisen kertomistapa ei ole lähellekään niin hienovarainen kuin koulutettujen ammattilaisten suru-uutisen tuonti. Lisäksi ammattilaiset, jotka on koulutettu suru-uutisten viemiseen omaisille, osaavat huolehtia ja neuvoa lähiomaisia eteenpäin mahdollisesti suuresti järkyttävässä tilanteessa. Samanlaista apua ja neuvoa ei valitettavasti sosiaalinen media pysty tarjoamaan omaisille. Onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoimisen myötä sivulliset eivät mahdollisesti enää valokuvaisi ja jakaisi otettuja valokuvia eteenpäin, kun teosta voitaisiin tuomita sakkorangaistus tai jopa vankeutta. Tällöin pelastusviranomaiset voisivat myös onnettomuuspaikalle päästyään keskittyä ainoastaan onnettomuuden uhreihin ilman niin sanottuja ylimääräisiä turvaamistoimia.

Jos valokuvaaminen onnettomuuspaikoilla kriminalisoitaisiin samoin, kuin se on tehty muun muassa Saksassa ja Ruotsissa, voitaisiin pelastushenkilöiden työ kuormaa jo valmiiksi vaativissa tilanteissa helpottaa. Kriminalisoimisen myötä pelastusviranomaisten ei tarvitsisi enää suojata onnettomuuspaikkoja niin tarkasti kuin aiemmin. Tällöin pelastusviranomaiset voisivat kohdistaa kaikki resurssinsa onnettomuuden uhreihin sekä ohikulkevien sivullisten turvallisuuden turvaamiseen. Valokuvaaminen onnettomuuspaikoilla on myös aiheuttanut useasti pelastushenkilöstölle vaaratilanteita. Tilanteissa, joissa sivulliset ovat keskittyneet enemmän onnettomuuspaikan valokuvaamiseen kuin onnettomuuspaikan ympäristön tarkkailuun, on toisinaan pelastushenkilöstön väkeä meinannut jäädä ohiajavien autojen alle. Tämä on joidenkin uutisten mukaan lisännyt pelastusviranomaisten pelkoa onnettomuuspaikoilla. Jos onnettomuuspaikkojen valokuvaaminen kriminalisoitaisiin, saattaisi tämä parantaa pelastushenkilöiden turvallisuutta, kun ohiajavien sivullisten kuuluisi pääsääntöisesti olla kokonaan keskittyneinä onnettomuuspaikan ohittamiseen valokuvaamisen sijasta.

Onnettomuuspaikoilla valokuvaavat henkilöt eivät ainoastaan vaaranna pelastusviranomaisten henkeä ja terveyttä toiminnallaan. Onnettomuuspaikalla valokuvaava henkilö voi ajattelemattomalla toiminnallaan vaarantaa lisäksi myös oman sekä ohikulkevien henkilöiden terveyden

ja hengen. Myös tämän vuoksi teon kriminalisointi olisi tärkeää. Onnettomuuspaikkaa valokuvaavan henkilön jakaessa onnettomuuspaikalta ottamiaan valokuvia eteenpäin voi tämä aiheuttaa sen, että lisää kiinnostuneita ulkopuolisia lähtee katsomaan onnettomuuspaikkaa. Pääsääntöisesti voidaan ajatella, että jokainen onnettomuuspaikan ohikulkeva henkilö lisää pelastusviranomaisten omaa työmäärää. Tilanteissa, joissa esimerkiksi onnettomuuspaikka on sellainen, jossa ohikulkevia sivullisia tarvitsee opastaa liikkumisen suhteen, lisää jokainen onnettomuuspaikkaa ohittava henkilö pelastusviranomaisten työtä. Tällöin jokainen niin sanotusti ylimääräinen utelias sivullinen työllistää pelastusviranomaisia enemmän.

Onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen tuntuu lisäksi joillekin henkilöille olevan tärkeämpää kuin oma henki. Toisinaan lisäksi näyttää siltä, että onnettomuutta valokuvaava henkilö ei pysty valokuvatessaan ja valokuvia jakaessaan ajattelemaan onnettomuuden uhrien omaisia sekä heidän tunteitaan. Näistä molemmista voidaan pitää niin sanotusti hyvänä esimerkkinä niin Turun puukotustapausta kuin Kuopiossa tapahtunut miekkahyökkäystä. Turun puukotuksen aikoihin muun muassa sosiaaliseen mediaan levisi useita valokuvia Turusta, joissa osista valokuvista näkyi selvästi puukotuksen uhreiksi joutuneita. Kyseisen väkivaltateon myötä useat paikalla olleet jakoivat sosiaaliseen mediaan onnettomuuspaikalta valokuvia, jotka löytyvät edelleen Internetistä. Kyseiset valokuvaajat eivät taitaneet valokuvatessaan sekä valokuvia jakaessaan ajatella loppuun asti sitä, miltä omaisista tuntuisi saada tieto onnettomuudesta sosiaalisen median kautta. Sen sijaan Kuopion miekkahyökkäyksestä levisi tekopäivänä Internetiin video, jossa sivullinen videoi tapahtumapaikalla tilannetta. Videosta kuuluu selkeästi poliisiin käskytyks sekä laukauksia. Silti videota kuvaava sivullinen kävelee koko ajan lähemmäs tapahtumapaikkaa samalla kuvaten. Kyseisessä tapauksessa sivullinen on valmis selkeästi vaarantamaan oman turvallisuutensa, jotta hän voisi kuvata onnettomuuspaikkaa ja tilannetta. Edellä mainitut asiat huomioon ottaen myös Suomessa onnettomuuden valokuvaamisen kriminalisoimiselle olisi suuri tarve.

Onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoiminen voitaisiin rajata koskemaan ainoastaan onnettomuuden sivullisia. Sivullisten valokuvaaminen onnettomuuspaikoilla on tähän asti ollut pääsääntöisesti turhaa, koska suhteellisen harvoin onnettomuusmääriin nähden poliisi on pyytänyt sivullisten ottamia valokuvia ja videoita itselleen. Kuitenkin pääsääntöisesti aina onnettomuustilanteissa poliisi saapuu itse onnettomuuspaikalle, valokuvaa onnettomuustilanteen ja muun muassa vaurioituneen omaisuuden. Asianosaisilla on onnettomuuden jälkeen oikeus pyytää poliisilta poliisiin ottamat valokuvat itselleen. Tällöin asianosaisten tulee kuitenkin tarvita valokuvia johonkin painavaan asiaan, kuten vakuutusyhtiöitä varten. Vaikka sivullinen kuvaisi onnettomuuspaikkaa asianosaisia sekä heidän vakuutusyhtiöitään varten, voidaan sen ajatella loppu peleissä olevan turhaa, koska asianosaisilla on oikeus saada valokuvat poliisilta. Tämän vuoksi onnettomuuspaikoilla tapahtuva valokuvaaminen voitaisiin kriminalisoida sivullisten osalta niin, että sivullisilla ei olisi laillista oikeutta valokuvata onnettomuuspaikalla. Laki voi-

taisiin kuitenkin kirjata niin, että asianosaisilla olisi aina oikeus valokuvata onnettomuuspaikalla, kunhan kuvia ei käytettäisi haitallisesti toista osapuolta vastaan. Lisäksi tilanteissa, joissa esimerkiksi kolariautoja joudutaan siirtämään ennen virkavallan paikalle saapumista, tulisi valokuvaamisen olla sallittua.

Yhtenä suurimmista ongelmista onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoinnissa voidaan pitää lain valvomista. Jos onnettomuuspaikan valokuvaamisesta tehtäisiin lain mukaan rangaistavaa, herää kysymys siitä, kuinka lakia onnettomuuspaikalla voitaisiin valvoa. Pääsääntöisesti aina onnettomuuspaikalla on palolaitoksen sekä ensihoidon lisäksi poliisi. Tällaisissa tilanteissa olisi luontevaa, että poliisi pyrkisi valvomaan onnettomuuspaikkaa ohittavia autoilijoita sekä sitä, että he eivät valokuvaisi onnettomuustilannetta. Kuitenkin varsinkin pienillä paikkakunnilla, joissa lähin poliisilaitos voi olla melkein sadan kilometrin päässä, ei poliisi aina kerkeä saapumaan onnettomuuspaikalle ennen kuin onnettomuustilanne on ohi. Tällaisissa tilanteissa onnettomuuspaikan valokuvaamisen rangaistavuus voitaisiin taata sillä, että henkilö, jota onnettomuuspaikan valokuvaaminen koskettaa, saa lain nojalla jättää poliisille rikosilmoituksen tapahtuneesta valokuvaamisesta. Tämän jälkeen poliisi voi ottaa asian tutkitavakseen, ja sen myötä asia voi mahdollisesti edetä aina tuomioistuimiin saakka, vaikka poliisi ei itse kerkeäisikään onnettomuuspaikalle valvomaan onnettomuuspaikan valokuvaamista.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Dwyer, C., Hiltz, S. & Passerini, K. 2007. Trust and privacy concern within social networking sites: A comparison of Facebook and MySpace. Viitattu 16.1.2020.

<http://csis.pace.edu/~dwyer/research/DwyerAMCIS2007.pdf>

Harju, S. & Martikainen, M. 2006. Kuka johtaa ja ketä? Teoksessa Castrén, M., Ekman, S., Martikainen, M., Sahi, T. & Söder, J. (toim.). Suuronnettomuusopas. Helsinki: Duodecim.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki. Viitattu 23.1.2020. https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf

Horowitz, M., Nieminen, H. & työryhmä. 2019. Viestintä kuuluu kaikille. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa: ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. 2., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Jyränki, A. 2000. Uusi perustuslakimme. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jyränki, A. & Husa, J. 2012. Valtiosääntöoikeus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Kankkunen, P. & Österlund, P. 2012. Tykkäämistalous. Sanoma Pro Oy.

Kaukonen, E. 2006. Pelastustoimi. Teoksessa Castrén, M., Ekman, S., Martikainen, M., Sahi, T. & Söder, J. (toim.). Suuronnettomuusopas. Helsinki: Duodecim.

Laukkanen, J. 2008. Poliisin tietoon tulleet sananvapauserikokset ja niiden esitutkinta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Juvenes Print.

Mäenpää, O. 2016. Julkisuusperiaate. 3., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro.

Neuvonen, R. 2014. Yksityisyyden suoja Suomessa. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Niskanen, M. 2010. Oikeusjärjestys, osa III. 7., uudistettu painos. Rovaniemi: Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja.

Ojanen, T. 2015. Perusoikeusjuridiikka. Helsinki: Oikeustieteellinen tiedekunta.

Pesonen, P. 2019. Valokuvan lait - Missä saa kuvata ja mitä julkaista?. Helsinki: Edita.

Pesonen, P. 2017. Viestinnän lait. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Saraviita, I. 2005. Suomalainen perusoikeusjärjestelmä. Helsinki: Talentum.

Suvanto, T., Rinne, O. & Mäkelä, S. 2009. Digikuva- myynti, osto & käyttöoikeus. Porvoo: Docendo.

Tapani, J. & Tolvanen, M. 2016. Rikosoikeus. 3., uudistettu painos. E-kirja: Talentum pro.

Tiilikka, P. 2008. Journalistin sananvapaus. Helsinki: WSOYpro.

Tolonen, H. 2003. Oikeuslähdeoppi. Helsinki: WSOY.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue - Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Oikeuskäytäntö

Eduskunta.fi. 2005. Apulaisoikeusasiamiehen päätös 442/4/04. Viitattu 25.3.2020.

[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\$APPL}=ereopaa&\\$BASE}=ereopaa&\\$THWIDS}=0.50/1585155110_31574&\\$TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?$APPL}=ereopaa&$BASE}=ereopaa&$THWIDS}=0.50/1585155110_31574&$TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Eduskunta.fi. 2019. Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2019 vp. Viitattu 29.03.2020.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_62+2019+18.aspx

Finlex.fi. 2005. Helsingin HO 20.10.2005 3405. Viitattu 25.02.2020. <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/ho/2005/helho20053405>

<https://www.finlex.fi/fi/oikeus/ho/2005/helho20053405>

Finlex.fi. 2014. HelHo:2014:1. Viitattu 01.03.2020. <https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsingin-hovioikeus/fi/index/hovioikeusratkaisut/hovioikeusratkaisut/1399623355699.html>

<https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsingin-hovioikeus/fi/index/hovioikeusratkaisut/hovioikeusratkaisut/1399623355699.html>

Finlex.fi. 2017. THO:2017:6. Viitattu 21.02.2020. <https://oikeus.fi/hovioikeudet/turunhovioikeus/fi/index/hovioikeusratkaisut/hovioikeusratkaisut/1499251020997.html>

<https://oikeus.fi/hovioikeudet/turunhovioikeus/fi/index/hovioikeusratkaisut/hovioikeusratkaisut/1499251020997.html>

Virallislähteet

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain perusrakenteen uudistamiseksi (HE 66/1988 vp). Viitattu 20.02.2020. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_66+1988.pdf

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi koskien yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamista (HE 184/1999). Viitattu 21.02.2020.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_184+1999.pdf

Hallituksen esitys eduskunnalle koskien sananvapauden käyttämistä joukkoviestinnässä (HE 54/2002). Viitattu 10.02.2020. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020054#idp448673632>

Muut lähteet

Autio, A. 2018. Poliisi haluaisi puuttua onnettomuuksien uhrien kuvaamiseen - ”Tiedon leviämässä saattaa syllistyä rikokseen”. Viitattu 26.03.2020. <https://www.satakunnan-kansa.fi/kotimaa/poliisi-haluaisi-puuttua-onnettomuuksien-uhrien-kuvaamiseen-tiedon-levittamisessa-saattaa-syyllystya-rikokseen-200659273>

Eduskunta.fi. 2019. Lakialoite LA 5/2019 vp. Viitattu 29.03.2020. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Sivut/LA_5+2019.aspx

Eduskunta.fi. 2020. Lakien säätäminen eduskunnassa. Viitattu 31.03.2020. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/eduskunnan_tehtavat/lakiensaaminen/Sivut/default.aspx

Eduskunta.fi. 2020. Taustatietoa kansalaisaloitteesta. Viitattu 31.03.2020. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/eduskunnan_tehtavat/lakiensaaminen/kansalaisaloite/Sivut/default.aspx

Finlex.fi. 2020. Lainkirjoittajan opas, 2.1 Suomen perustuslaki. Viitattu 07.02.2020. <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/2-valtiojarjestyksen-perusteet/2-1/>

Kansalaisaloite.fi. 2019. Kansalaisaloite kuvaamisen kriminalisoimiseksi onnettomuuspaikalla. Viitattu 29.03.2020. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/4645>

Kuittinen, A. 2017. Kuvaaminen ja toljottaminen onnettomuuspaikoilla lisääntyy, pelastusväki ei arvosta. Viitattu 16.01.2020. <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/maakunta/item/154918>

Laasanen, J. 2017. Autoilijat ajavat onnettomuuspaikkojen läpi kännykkäkamera kädessä - pelastusväki joutuu pelkäämään henkensä puolesta. Viitattu 24.03.2020. <https://www.satakunnankansa.fi/a/200134020>

Oikeusministeriö 2020. Rikosoikeus ja rikoslaki. Viitattu 20.2.2020. <https://oikeusministerio.fi/rikosoikeus>

Rantanen, J. 2015. Kunnianloukkaus, väärä ilmianto ja yksityiselämää loukkaava tieto - osa 3. Asianajotoimisto Hokkanen Huovinen & Rantanen Oy. Viitattu 24.02.2020. <https://lakihhr.fi/artikkelit/yksityiselamaa-loukkaavan-tiedon-levittaminen>

Riksdagen.se. 2017. Regeringens proposition 2016/17:222. Viitattu 26.03.2020.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/ett-starkt-strafratts-ligt-skydd-for-den_H403222/html

Ruuska, I. 2018. Valokuvaamisen vapaus- Sananvapauden ja yksityisyyden suojan tarkastelua 2010-luvun Suomessa. Viitattu 25.01.2020. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63177/Ruuska_Ilkka.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sintonen, A. 2019. Poliisin toimivaltuudet puuttua kuvaamiseen julkisella paikalla - oikeudellisia näkökulmia. Viitattu 25.1.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/161617/ON_Sintonen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Sköld, H. 2018. Fotografera olyckor kan nu ge fängelse - Ambulansförbundet jublar. Viitattu 17.01.2020. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ambulansforbundet-valkomnar-ny-lag-kan-gora-det-straffbart-att-fotografera-olycksplatser>

Suomen punainen risti. 2019. Ethän kuvaa onnettomuuspaikalla. Viitattu 20.01.2020. <https://www.facebook.com/punainenristi/photos/jakaisitko-t%C3%A4m%C3%A4n-pyyynn%C3%B6n-onnettomuuden-uhrilla-on-oikeus-yksityisyyteeneth%C3%A4n-kuv/10156791568973127/>

SVT.SE. 2018. Fotografera olyckor kan nu ge fängelse - Ambulansförbundet jublar. Viitattu 26.03.2020. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ambulansforbundet-valkomnar-ny-lag-kan-gora-det-straffbart-att-fotografera-olycksplatser>

SVT.SE. 2017. Ny lag införs mot kränkningar på nätet. Viitattu 25.03.2020. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/uppsala/ny-lag-infors-mot-krankningar-pa-natet>

Ziemann, M. 2019. Analyysi: Anteeksi, saisinko kuolla ilman, että minua kuvataan? Pitäisikö Suomessakin onnettomuuspaikkojen kännykkäkuvaajille antaa sakot?. Viitattu 16.01.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-10664751>

Yle.fi. 2019. Onnettomuuspaikoilla kuvataan turvallisuudesta ja yksityisyydestä piittaamatta - ” Jos pystyt antamaan apua, auta ja jätä kuvaaminen”. Viitattu 22.03.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11049584>

Ylönen, J. 2019. Kunnianloukkaus vai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen? Lex Uleåborg ky. Viitattu 24.02.2020. <https://www.lexuleaborg.fi/kunnianloukkaus-vai-yksityiselamaa-loukkaavan-tiedon-levittaminen/>

Kuviot

Kuvio 1: Haastateltavien sukupuolten jakautuminen. 47

Kuvio 2: Haastateltavien vastausten jakauma koskien sitä, onko haastateltava kohdannut onnettomuuspaikalla tapahtuvaa valokuvaamista. 49

Kuvio 3: Haastateltavien vastaukset koskien sitä, onko haastateltava itse koskaan valokuvannut onnettomuuspaikalla. 50

Kuvio 4: Haastateltavien vastausten jakauma. Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa, tietääkö haastateltava ketään, joka olisi valokuvannut onnettomuuspaikalla. 51

Kuvio 5: Haastateltavien vastaukset, koskien sitä, onko haastateltava ikinä törmännyt Internetissä onnettomuuspaikalla otettuihin valokuviin. 52

Kuvio 6: Haastateltavien tietoisuus siitä, milloin valokuvien jakaminen on rangaistavaa. 52

Kuvio 7: Haastateltavien vastaukset koskien onnettomuuspaikan valokuvaamisen kriminalisoinnin tarvetta. 53

Taulukot

Taulukko 1: Haastateltavien ikä jakauma. 48